

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40.— franc

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA.
Strada Zrinyi N-rul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă știrul 20 fil.
Manuscrisele nu se la-
napoiază.

In țara corupțiunii morale...

De: Octavian Goga.

Crima este totdeauna un termometru al moralei publice, fiindcă îți arată până la ce punct a putut cobori la un moment dat sentimentul de degradare al unui om, care nici când nu poate fi socotit ca un fenomen izolat, ci ca o apariție socială. De aceea ori-ce observator, dacă vrea să disece structura etică a societății din vremea lui, trebuie în mod fatal să cumpănească multe păcate scoase la suprafață și să le urmărească rădăcinile în conștiința mulțimii. Numai atunci va putea înțelege resorturile ascunse ale neajunsurilor de cari s'a lovit de atâtea ori, vârtejul de pasiuni care clocotește în umbră și rețeaua de îndemnuri pe cari le acoperă de obicei vălul ipocriziei omenesci. De aceea orice proces criminal e un capitol de psihologie socială, fiindcă desvălirile lui crude înlătură spoiala minciunilor convenționale și așează în perspectiva cercetării clare patimile desgolite ale sufletului. Cel ce va vrea deci să pătrundă cu privirea fibrele simțirii din zilele lui nu-și va trage judecățile asupra societății din fastul strălucitor al unui banchet, din fraza rotunzită a unui toast, ori din discursul măsurat al politicianului, ci se va duce la tribunal să vadă obrazul pălit al vinovatului, să-i asculte apărarea chinuită, să consulte rostul implacabil al cifrelor, să deslușească întreg mozaicul din care e alcătuit păcatul.

În această ordine de idei mă gândesc, că procesul ministrului președinte care s'a dus, ne dă o icoană cu mult mai clară a situației politice dela noi, decât discursul de program al ministrului nou venit. Ceiace ne-a spus contele Tisza, e o cuvântare înghebată în cabinetul de lucru, o emanație a rutinei lui de politician, o combinare rațională de făgăduințe și prevederi, îndrumate de simțul de orientare al omului politic. Le-am auzit de atâtea ori aceste vorbe, cari ni s'au servit în tovarășia atâtor florișoare retorice și mai simpatice, încât nu mai au nici măcar farmecul noutății. Procesul lui Lukács, însă ne-a lămurit o situație reală în lumina cifrelor, ne-a luat de mână și ne-a purtat prin culisele politicii ungurești, ne-a desvălit colțuri ascunse de bucatărie, unghere desagrabile acoperite de perdele cusute cu fir. De aceea e firesc, că dacă vom vrea să cumpănim stările vieții politice dela noi, va trebui să ne împrumutăm argumentele de apreciere mai mult din înfrângerea celui dintâi, decât din triumful urmașului. E cu atât mai indicată această metodă, cu cât știm bine că și Tisza, ca și Lukács, e exponentul aceluiaș sistem, al cărui apologet s'a și făcut de altfel, că venirea lui nu înseamnă cătuș de puțin reforma gândirii politice din Ungaria, ci continuarea unei linii de conduită tradițională,

Vom reținea deci rezultatul procesului Lukács-Décsy, ca un punct de mănecare al aprecierilor noastre. Rezultatul este, cum se știe, constatarea întărită de forul judiciar, că primul ministru al Ungariei a păgubit visteria statului cu sume enorme pe cari le-a folosit pentru scopurile politice de partid și că în consecință poate fi considerat ca un delapidator al banului public și poreclit, cum i s'a zis, cel mai mare panamist al Europei, fără ca această caracterizare sdrobitoare să fie pedepsită de lege. Sentința tribunalului confirmă deci ceiace s'a spus de atâtea ori în coloanele ziarelor românești, — lucru care ne-a atras nenumărați ani de închisoare, — că baza vieții de stat în Ungaria e corupțiunea și imoralitatea. Cum spuneam însă, Lukács nu e un criminal, târit la păcat de anumite impulsuri individuale, ci e, ceiace recunoaște întreg partidul lui, un continuator al unui sistem cu putere de tradiție, a unei maniere pe care numai întâmplarea a venit s'o califice ca neonestă. Rămâne deci stabilit că în țara noastră e putredă însăși temelia vieții de guvernământ, fiindcă precede dintr-o concepție morală, care atrage oșanda legii și stigmatul oprobiului public.

Constatarea aceasta nu e o noutate, s'a accentuat doar de atâte ori în deceniile din urmă. S'a spus din prilejul alegerilor lui Bánffy, s'a spus când contele Szápáry a fost demascat ca cumpărător de conștiințe, a ieșit la iveală când cu prilejul procesului scandalos al fostului ministru de justiție Polónyi. În ziare noi publicăm zilnic certificatele morale ale politicii ungurești, care răs-cumpără cu aur și sânge înfrângerile noastre. Scotus Viator a scris cărți documentate despre corupțiunea de aici și în coloanele gazetelor cinstite din întreg continentul procesul lui Lukács nu e considerat decât ca o etapă a unui fatal lanț de evoluție. Rămâne deci fixat, ca o axiomă verificată în nenumărate rânduri, că baza morală a vieții politice la noi e în plină descompunere. De astădată nu vom stăruia asupra motivelor cari determină această stare morbidă, e destul să ne gândim, că istoria ne prezintă acest fenomen în tot locul, unde aparatul vieții de stat nu e deținut de reprezentanții voinței colective a masselor, ci de grupuri izolate, fără rădăcini în sentimentul public.

Ceiace ne interesează însă în mod special și dă chiar o notă de actualitate acestor constatări, este felul cum se răsfrînge sistemul gândirii politice maghiare corupte nu în atitudinile ei agresive față de noi Români, ci în tentativele ei împăciuitoare. Pe cât de reprobabil din punct de vedere moral e sistemul de guvernământ unguresc în toate ramificările lui, pe atât de corupt a fost totdeauna și în ce privește încercările de a-și crea anumite relații de simpatie cu neamurile nemaghiare din țară. Insași baza mentalității politice a guvernului ungar față de noi este

imoralitatea, fiindcă porcede din ideia unității etnice a statului ungar și cere abdicarea la drepturile naționale ale diferitelor popoare. Are deci ca teză fundamentală falsificarea realității; ceiace constituie un act imoral.

Acest spirit moștenit de corupțiune și de pervertire a valorilor morale determină de decenii raporturile poporului românesc cu conducătorii statului ungar. Sistemul desființării naționale se urmărește prin toate mijloacele și de câte ori s'a apropiat de noi un bărbat politic maghiar cu ramură de maslin, totdeauna a venit călăuzit de îndemnul imoral de-a răscumpăra prin mici favori trecătoare oprimarea conștiinței naționale a unui popor. Nu s'a găsit niciodată om politic ungar cu influință în guvernarea statului, a cărui judecată să depășească acest nivel coborât, să înțeleagă că reprezentanții unui neam nu-și pot clădi principiile decât pe considerațiile impuse de binele public și că este o sfidare a sentimentului moral să te apropii cu ideea împăcării de un adversar, oferindu-i un bacșiș... Spiritul public corupt al politicianismului unguresc n'a pătruns acest adevăr elementar și de aceea nu s'a putut înfăptui la noi niciodată nici un acord. De aceea orice transacțiune de caracter politic făcută până astăzi din partea elementelor izolate din sinul nostru cu reprezentanții statului ungar, este în acelaș timp și un act de imoralitate. Cercetați-i câte unul pe toți purtătorii de pace cari au ieșit din rândurile noastre și veți vedea, că în dosul dezertionii lor politice este totdeauna un act de incorectitudine morală. Fapta lor poartă pecetea reprobabilă a legămintelor săvârșite între două părți deopotrivă de vulnerabile ca cinstele. Mangra cu visul mitrei, Șeghescu cu catedra universitară, sunt exemple eclatante ale apelului unui sistem de guvernământ fără scrupule de onestitate, care a găsit răsunet în conștiințe similare din tabăra noastră.

Aceste împrejurări ne fac să credem, că câtă vreme mentalitatea politică curentă în Ungaria nu va fi modificată prin radicale schimbări de ordin legislativ-constituțional, până atunci raporturile noastre cu cercurile diriguitoare, vor păstra aceiaș notă de ostilitate îndărătnică ca și pân'acum. Poporul nostru are multe neajunsuri provenite din o mulțime de împrejurări, dar dispune totuș de un fond puternic de repulsiune morală, cu care știe să cumpănească instinctiv chiar lucrurile ce privesc soarta lui. Cu arma aceasta se apăra el de multă vreme și se va apăra și în viitor.

De aceea trebuie să se știe de pe acum, că orice tendință de împăciuire, care ar veni din partea adversarului, întru cât va purta pecetea multelor încercări din trecut, va fi respinsă de sentimentul public al neamului nostru, ca toate atentatele săvârșite până as-

tăzi împotriva conștiinței lui morale. Noi, în cercul nostru limitat de activitate, reprezentanți ai unui popor prigonit, avem totuși atâta înțelegere politică și atâta simț de cuviință, ca să ne dăm seama, că nu putem întinde mâna de pace nimănui, câtă vreme ni se cere cea mai mică renunțare la atribuțiunile firești ale dreptului unui popor la o viață națională, în ultimele ei consecințe.

Cunoscând atât de bine sistemul care dăinuiește încă și după prăbușirea stâlpului căzut în uritul proces de deunăzi, e firesc, că opinia noastră publică primește cu vechea neîncredere istorică orice făgăduință de îndreptare.

Concluzia logică nu poate fi deci alta decât întărirea la noi acasă: *putere și îndrăzneală.*

Românii și școlălele românești din Treiscaune.

— Dela corespondentul nostru special. —

Săcuime, 20 Iunie.

Răzniți de marele bloc românesc al Ardealului, risipiți printre Săcu, sau tivind cu satele lor marginea comitatului, trăiesc vro 30.000 Români în comitatul celor trei scaune vechi săcuiești. Cei mai îndrăzneți din ei au coborât dela poalele răcoroase ale munților și au înaintat pe șes, spre inima comitatului.

S'au așezat printre Săcu și-au schimbat traiul, devenind din ciobani plugari, s'au gospodărit, dar au plătit îndrăzneala acestei înaintări cu prețul naționalității lor, azi pierdută. Codrul „Irate cu Româniul”, a apărut de primejdia asta pe cei ce i-au rămas credincioși, dar marea văluroasă a câmpurilor ce se undoiesc de vântul Nemirei a înghițit pe ceilalți.

Mii de Români au pierit

pe șesul nostru prin deznaționalizare. Doar turnurile bisericilor și bisericuțelor românești se mai înalță, purtând în vârf crucile românești, acolo, unde odinioară se vorbea românește.

Un vast fîntîrim

presărat cu asemenea cruci mute, e azi șesul comitatului nostru. Numai uneori ele prind a vorbi în limba de dangăt a clopotelor. Glasul lor plânge în tremur sfios dezastrele și pierderile, sau amintește povestea nescrisă și neștiută de nimeni a atâtor lupte petrecute între majoritățile săcuiești, trufașe și biruitoare și între minoritățile slabe, părăsite ale Românilor.

Nicăiri poate, nu te va revolta mai mult ca aici minciuna povestii ungurești cu „clopotele

amuțite”. Sunt clopote amuțite, dar acelea sunt ale noastre. Glasul lor, e drept, mai răsună și azi, dar graiul lor nu mai e înțeles de credincioși. Chemarea lor răsună în pustiu, fără să mai trezească un fior de răspuns cald vibrător și cald în inimile lor. Mai dureroasă, mai sfâșietoare decât tragedia clopotelor amuțite, cred, e tragedia clopotelor a căror chemare duioasă și stăruitoare, răsună în pustii inimilor moarte, pierdute, înstreinate...

Să mi-se ierte aceste note duioase și sentimentale. Ori de câte ori prind să aștern pe hârtie câte ceva despre comitatul nostru, fără să-mi dau seama, mă cucerește jalea și melancolia. Ca omul care își face o cruce și se închină de câte ori trece pe lângă fîntîrimul cu morții săi scumpi, asemenea și eu, înainte de a vorbi de cei vii, de cei ce sunt încă, trebuie să vărs prinosul unei lacrimi pe mormântul celor ce au murit, deși trăiesc încă...

Nu a fost însă totdeauna astfel.

Azi biserica singură mai străjuiește peste mormântul atâtor parohii pierdute. Odinioară însă, alături de ea, se afla și școala românească în fiecare sat. Pe lângă preotul român lucra și dascălul nostru. El deprindea pe copii cu cetitul și scrisul românesc, cu graiul moșilor și strămoșilor, dacă nu al părinților. Tinerele mlădite proptite astfel începeau să se îndrepteze. Câte un dascăl mai harnic începea să lase urme tot mai adânci. Sunt bătrâni, cari și astăzi mai rostesc, cu lacrimi în ochi pe Tatăl nostru românește. După două-trei generații, poate, am fi a-

vut nădejdea de a întoarce prin școală, pe cei pierduți, la limba și conștiința națională.

Școala singură mai era în stare să facă minunea asta. Acum însă ne-a pierit nădejdea. Cu 20—30 de ani în urmă aveam nu mai puțin de treizeci și patru de școlăle românești în comitat. În sate unde nimeni nu știa românește dascălul nostru se trudea să răsădească floarea pierdută a graiului național. Aveam școlăle în sate ca Cernatu, Ozun, Mikóujfalu, Doboli, și altele.

Mâna de fier alui Șaguna

marele său talent de organizator le-a făcut să răsară pe acest pământ sterp și neprielnic.

Din 34 de școlăle câte ne-au mai rămas azi? Nouă școlăle românești. Încă înainte de legea Apponyi, cele mai multe au apus. Parohiile au scăzut, credincioșii s'au împuținat și n'au mai putut să plătească lefurile învățătorilor. Administrația și-a dat tot concursul binevoitor spre a grăbi o evoluție ce-i convenia. Legea Apponyi nu a mai găsit decât o singură comună desnaționalizată cu școală românească, anume în Doboli. O cunoscută dispoziție a legii impune limba de predare ungurească, dacă 20% din elevi, sau 20 din ei, vorbesc limba maternă ungurească. E încă una din cursele și ghimpii acestei legi.

Și cu toate astea școala din Doboli nu a fost zadarnică. Din toate parohiile maghiarizate, nicăiri conștiința națională nu e încă așa de vie ca aici.

Oláh vagyok

spun și azi locuitorii cu mândrie. Ei disprețuiesc pe Săcuii mai săraci ca ei și trăiesc în vecinice conflicte și ciocniri naționale cu acei a căror limbă o vorbesc. E școala românească a cărei lucrare pătrunde pare-că și dincolo de mormântul național. Minunată și mișcătoare dovadă a puterii de trezire națională a celui umilit și sfânt lăcaș de învățătură românească.

Cum stăm însă în prezent cu școala românească în comitatul nostru? Nu mai putem, ce-i drept, să aspirăm la reînființarea școlălelor pierdute, la recucerirea parohiilor desnaționalizate. Deși mai sunt și azi optimiști. Între ei un om nu mai puțin însemnat ca însuși dl Nicolae Iorga. Un om tânăr, om de legea nouă, iubitor de carte și cultura românească, îi zugrăvise starea desperată a parohiei sale desnaționalizate.

Cum înțelegem...

De Ioan Agârbiceanu.

Văzduhul e un cuptor uriaș; soarele arde, caldarâmul dogorește. Într'un colț al pieței pândeste pavilionul plin de umbră al unei berării, și adună, ca un paianjen cu mii de brațe, pe tre cătorii moleșiți de căldură. Ei oftează, se lasă cu deliciu pe spătezele scaunelor, și, din toate părțile, de pe la toate mesele, bat în pahare verigi de aur, inele scumpe. Pe alocuri chiar paharele sunt tincănite, și chelnerii, băieții aleargă ca duși de furtună, în toate părțile.

Căzând în mreaja uriașului pavilion advocații Pascu și Albu nu prea avură loc de ales: abia trei mese mai erau libere. Luară cu asalt pe ceea ce le căzu mai întâi în drum, și rămăseară tăcuți până ce sorbiră de jumătate cele dintâi halbe. În clipa când lăsară halbele pe masă, chelnerul le și puse o gazetă înainte. Articolul prim, cu litere grase, era însemnat: „Soarta școlălelor populare și pătura noastră cultă”. Amândoi privesc de-odată titlul, apoi Albu pune gazeta pe masă.

Albu (cu disgust) Un întreg sistem de persecuție.

Pascu: Da, e o adevărată goană împotriva păturii noastre culte.

Albu (cu mânie) Redactorii aceia se vede că n'au nici o legătură cu administrația gazetelor. Ori, mai corect, se vede că administrația

nu citește. Altfel nu se poate pricepe cum de dau frâu slobod acestor zăpăciți să atace, număr de număr, chiar clasa aceea care, abonându-o susține gazeta.

Pascu (zâmbind). Nu trebuie să fii așa de grav. Eu mai îngrabă cred că a sosit sezonul castraveților, și bieții redactori nu mai au ce scrie. Chestiile mari se agită la noi tocmai pe când interesul publicului cetitor scade față de orice chestie.

Albu. Și crezi, că chestia școlălelor populare e o chestie capitală?

(Amândoi svântă halba a doua).

Pascu (ștergându-și mustața). Nu cred, ci sunt convins. Un popor trăiește prin cultura lui națională. Nu pricep însă goana ce s'a pornit împotriva noastră, ca și când noi n'am sprigini cultura națională. Adică nu pricep să ni-se lărgească la infinit sfera noastră de activitate în această privință. Cei ce ne cer să susținem din buzunarul nostru școala poporală cred că buzunarul nostru e fără fund.

Albu (luminat la față). Aici ai lovit cuiul în cap! Poate fi o chestie cât de capitală, dacă eu nu pot face nimic, nu pot ajuta cu nimic, ce interes are gazetarul să mă spele mereu cu toate apele? Iti spun pe cuvântul meu de onoare că m'am gândit să refuz ziarul îndatăce va mai apărea un articol în care să se facă aluzie la punga noastră. Mă rog, cine cunoaște venitele mele? Eu singur. Numai eu știu ce pot și ce nu

pot. Poftim! Cens intelectual! Membru la „Asociație” la „Fondul de teatru”, la Casină, abonat la două ziare, și acum cens intelectual pe capul meu! Ei bine, ar trebui să fim cu toții eroi ori sfinți ca să ne putem jertfi peste puterile noastre.

Pascu. Eu nu judec așa de grav ca tine. Nici nu mă simt chiar așa de atins de articolele în chestie. Drept să-ți spun, cred că nici nu-s scrisse într'atăta pentru mine și tine, ci mai ales pentru alții. Trebuie să admitti că sunt mulți advocați cari ar putea jertfi mai mult decât azi pentru cultura națională. De pildă, la noi, doctor Marele.

Albu (vesel). Dar Negrescu, dar Parotă, dar Poplăceanu?

Pascu. Ei vezi? Aștia-s oamenii cu musca pe căciulă. Noi, ce? Noi abia răzbim prin viață, abia putem să ne purtăm cocoanele în rând cu lumea, abia putem face seamă de câteva parale pentru o vilegiatură, ca să nu rămănem de răsul altora. Dar ei, și alții ca ei, cari au depozite de zeci ori poate sute de mii!

Albu (c'un fel de tristete). Și totuși ei nu se simt atinși de articolele aceste ca mine și ca tine. Nici nu le citesc, și dacă îi faci atenți să mulțumesc să zâmbească.

Pascu. Nu-i mirare. Ei sunt puternici, lor nu le pasă.

Albu (nepriecpând). Cum?

Pascu. Epiderma bogăției îi face invulnerabili

Răspunsul dlui Iorga

e vrednic de a fi reprodus:

— Nu dispera, căci nu știm clipa, când ne va fi dat să vedem minunea cu ochii, scria marele optimist.

De-ocamdată, ce-i drept, nu putem să gonim visuri. Putem cel mult să ne închinăm idealului, din vreme în vreme, spre a nu-l uita. Putem să ne amintim că, douăsprezece luni în urmă, ni-meni din locuitorii Adrianopolului nu ar fi visat că azi se va afla sub stăpânire bulgărească. Să nu renunțăm deci la visuri, să nu lăpădăm credința în minuni. Atunci când se va crede, că-i mai bine fortificat și redutabil poate să cadă — Adrianopolul nostru!

Deocamdată însă, repet, să nu ne gândim la recuceriri, ci la

păstrarea avutului nostru.

In lupta asta defensivă, biserica singură, văzurăm, e neputincioasă. Ea trebuie proptită cu contrafortul școlii. Mai mult decât atât: a venit timpul să întărim mai mult contrafortul decât clădirea bisericii însăși.

Să nu ni-se întâmpine, că avem și alte finuturi unde școala e primejduită. Să nu ni-se spună că în comitatul Hunedoarei am pierdut 111 școli, mult mai multe ca în Treiscaune. Voi răspunde că într'un comitat cu mare majoritate românească, cum e Hunedoara, efectul, singurul efect al școlii străine e prostirea și inapoierea culturală a poporului; la noi în Treiscaune față de marea majoritate săcuiască, școala străină însemnează însă maghiarizarea.

Să nu ajutăm deci acolo, unde sunt mai mulți ci acolo unde primejdia desnaționalizării e mai mare, mai apropiată. Intre maghiarizarea sau tâmpirea poporului — tristă și exasperantă alternativă — trebuie să alegem pe aceasta din urmă ca mai... avantajoasă și salutară.

Din mulțimile cari azi vorbesc încă graiul daco-românesc, să ne silim a mântui, a păstra, pe cât mai mulți până în clipa când va suna — ceasul solemn și sfânt al minunilor. Atunci în clipa cea de dreaptă sârbătoare nu se va întreba cum sunt, ci câți mai sunt din cei incredințați conducerii noastre prin soarte. Vom putea rosti și noi atunci cuvintele biblice: „Acum slobozește Doamne pe robul tău, căci ochii mei văzură lu-

mina mântuirii”. Le vor putea rosti cei din Hunedoara, dar nu și cei din Treiscaune oropșite și rămase fără școală românească.

Ochii lor vor rămâne orbi;

sufletul lor, stins pe veci, nu va mai putea să primească raza de lumină biruitoare care va chema din nou la viață pe cei întunecați și pierduți.

* * *

Scopul acestor rânduri e să atrag atențiunea publică asupra acestui lucru. Socot, că nu comit o exagerare, spunând, că nicăiri nu este mai mare nevoia de a ajuta școala românească, de a o salva și întări, ca aici în Treiscaune. Veți întreba: nu se face oare o operă zadarnică, putea-vom opri procesul de desnaționalizare cu ajutorul școlii? Răspund fără șovăire că, da. Căci lucru straniu: e un contrast interesant și minunat între cele două părți ale populației românești de aici. Partea întâia e desnaționalizată cu desăvârșire, afară de conștiința românească; partea a doua păstrată, e plină de o expansiune minunată a vitalității naționale. Graiul, portul și limba națională sunt poate mai curate, mai neaoșe ca ori-unde în Ardeal. Un Român intelectual din Ardeal, rătăcit din întâmplare pe aici, a fost surprins de curățenia și nota aproape literară a limbii acestor sate românești.

Acuma însă și satele acestea sunt amenințate a rămâne fără școală românească. Cu o viclenie perfidă autoritățile au închis deodată șase școli și anume în Zagon, Teliu, Hăghig, Arini, Zăbala și Dobârlău pe motiv, că nu... au primit la timp dela guvern rezoluția (negativă de altfel) la cererea lor de ajutor de stat. Și cum vinovatul pentru această întârziere nu poate fi decât tot guvernul, care a pus acea motivare pe hârtie, veți înțelege, că e vorba de un cap de operă de machiavelism cinic al dlui Zichy. Bițele comune încercară să-și salveze școala prin urcarea birului bisericesc. Prea târziu. Trecuse tot din vina guvernului, cum am văzut, termenul fatal de 1 Octombrie 1910 al legii Apponyi.

Afară de asta autoritățile își mai permisă ca zorzoană și unele abuzuri suplimentare. La Dobârlău, lista birnicilor bisericești

fu pur și simplu cenzurată de Măria sa dl sol-găbirău. Cu creionul în mână, dsa declară:

— Asta nu-i în stare să plătească.

— Nici asta nu-i bun.

Și așa cei săraci fură declarați din oficiu „incapabili” de a plăti birul sau „repartiția” pusă pe ei. Se înțelege e vorba numai de birul bisericesc, căci la cel comunal sau de stat nu am auzit încă să se procedeze la fel. Cu lista cenzurată în acest fel comuna bisericească fu declarată incapabilă de a plăti pe învățător și școala azi e închisă.

La Zagon cam același lucru. Oamenii votează leafa învățătorilor și d. protopop C. Demian se prezintă să redeschidă școala.

Jandarmii sosesc și ei

și o închid din nou, împiedecând pe protopop în exercițiul funcțiunii amenințându-l cu un proces de nesupunere față de legea Apponyi.

* * *

Cum stăm azi cu învățământul în comitatul nostru? Numărul total al Românilor din Treiscaune se ridică peste 30.000. Din aceștia să scădem vre-o 6000 de Români maghiarizați. Restul de 24.000 arată un spor foarte repede. În 20 de ani ei s'au ridicat dela 14% la 16% din totalitatea comitatului. Români de aici sunt poate mai prolifici decât ori-unde. După numărul comunelor și al copiilor ne-ar trebui, pentru cei 24.000 de Români curați, vre-o 27 de școli cu vre-o 72 de învățători români. Ce avem însă în realitate? În loc de douăzeci și șapte avem nouă școli, și în loc de șaptezeci și doi avem abia cinci-sprezece învățători români!

Ce-i de făcut

pentru comunele rămase fără școală? Aici nu putem preconiza, durere, decât o măsură știută: „lupta politică contra legii Apponyi”. Odată cu abrogarea sau modificarea ei vom putea redeschide școlile pierdute de pretutindeni, deci și din Treiscaune. Și până atunci însă credem, că Prea vea. consistoriu și mai ales I. P. S. Sa ar putea să mai încerce o intervenție energică și stăruitoare pentru redeschiderea școlilor închise prin adresa Nr. 128999/911 a ministerului de instrucție publică. Fără școală românească, aceste comu-

(Au svântat amândoi a treia halbă.)

Albu (iritat). Dar bine, asta e o... o...

Pascu. Poți să-i dai orice nume dintre cele urâte. E, însă, adevărul. Vezi, deci, că au și redactorii aceștia nițică dreptate. Eu m'am gândit că n'ar strica să dăm puțin ajutor acelor oameni vrednici. Să facem noi începutul.

Albu (imit). Ce început?

Pascu. Să ne obligăm, eu și tu și alții ca noi la o dare culturală. Poate ne-ar succeda să vârim ghimpi în epiderma vecinilor.

Albu (nemulțumit). Dar spui prăpastii, frate! De unde să mai dăm? Pe lângă dările culturale de acum, nu suntem molestați zi de zi de atâtea colecte? Nu vezi tu că-i o rușine pentru noi faptul, că vrem să trăim, ca neam, din colecte, din binefaceri? Eu mi-am împărțit venitul în cincizeci și șase de părți, da, te asigur! Nu râde, eu port socoată. Nici zece coroane nu mai pot da.

Pascu (zâmbind). Cred că te înșeli. Poți da și o sută, și două, numai trebuie să te gândești puțin. Cine se gândește, nimereste. Eu m'am gândit și mi-se pare că am aflat mijlocul potrivit.

(Sorb în halba a patra.)

Albu. Sunt foarte curios.

Pascu. Ei bine, pentru cine ni-se cere jertfă?

Albu. Pentru popoi, se înțelege.

Pascu. Și, cei mai mulți clienți ai noștri sunt recrutați din?

Albu. Din țărani, vezi bine!

Pascu. Deci deslegarea e ușoară. E într'ade-

văr deositor, ca un popor să vrea să trăiască tot numai din jertfele altora. Insași nația trebuie să jertfească pentru școala ei, pentru cultura ei. Ea nu pricepe, vezi bine, și stă cu mâinile în sân. Nu trebuie să stăm tot așa noi, cari pricepem. Deci, după fiecare proces eu voi lua cu atâtea procente mai mult, — în scopul dării culturale. La sfârșitul anului pot aduna o sută două de coroane, ori mai mult. În chipul acesta, fără a ne scârși venitele noastre, care și așa abia ne ajung, vom putea face un bine școlii populare, și fără să știe el, va jertfi însuși pentru interesele sale. — Apoi mai este ceva: Gândește-te ce nume, ce clientelă am putea dobândi, procedând așa?

Albu. Și ce ghimpi n'am pune în coastele lui Marele ș'acelor de tagma lui. Am face noi începutul!

Pascu. Îți place?

Albu. Încă azi o să le dau de știre candidaților din cancelarie; știi, de mulțori eu nu-s acasă și ei primesc onorarul. Trebuie să-i avizez cu cât să iee mai mult pentru fondul cultural.

(Cei doi advocați se despart târziu, nu știu la a câtea rundă de bere. Încă în dupăamiaza aceea candidații din cancelariile lor auziră despre jertfa stăpânilor pentru fondul cultural).

II.

Sala de ședințe a unei bănci. E răcoare și bine și totuși membrii consiliului de administrație se mișcă neliniștiți pe scaune și șoptesc. Așteptau

ca în toată clipa să intre directorul care e totodată și prezidentul consiliului. După statute ședințele consiliului de administrație trebuie să se țină în 1 și 15 a fiecărei luni. Azi e numai 7 ale lunii, deci o ședință extraordinară. Nici unul dintre membrii nu putea găci pentru ce a fost convocată. Cu criza asta ticăloasă de mult nu mai votară împrumuturi, și ședințele se țineau chiar numai de formă, pentru ca să nu devie iluzorie marca de prezență satorită de adunarea generală.

După o îndelungată așteptare în sfârșit membrii prezenți, — și sunt toți prezenți, — se ridicară: intră grav directorul.

„Domnilor” începu el îndată, ocupându-și locul, „domnilor, trăim vremuri grele. Poporul nostru e surpat din toate părțile de cei puternici, ba aș putea zice că așa strânsi cu usa ca acum, n'am fost nici odată. Școala națională, domnilor, educația națională care e temeliea popoarelor, e în primejdie domnilor. S'a suflat a-larma de cei chemați, și nu puteau să nu se gândească și la băncile românești cei ce vreau mântuirea nației prin școli. Da, domnilor, în presă se insistă mereu asupra ajutorului pe care banca românească îl poate întinde școlii românești. Și, cu toată dreptatea. Fiind noi înainte de toate institute naționale trebuie să auzim glasul de durere al națiunii, al poporului care pierde fără de școli.

Ați cetit și dvoastră, de sigur, propunerile câte s'au făcut prin gazete, chiar de bărbați fi-

ne, curând sau târziu, vor trebui să cadă pradă desnaționalizării. Limba se va altera, portul național se va pierde, conștiința va tânji. Incetul cu incetul caracterul etnic se va ofili și țințirul național, cu crucile-i mute, cu clopotele-i jalnice și neînțelese își va întinde și asupra lor împărăția lui înfiorătoare. Să grăbim deci cu înțelegerea tuturor forțelor, cu intensificarea luptei naționale politice până când nu va fi prea târziu.

In sfârșit să ne întrebăm
cum stăm cu școlile azi în țintă?

Șase din ele par asigurate prin ajutorul de stat, acordat în timpul punerii în aplicare a legii Apponyi. Legea ministrului Zichy a urcat, pentru asemenea școli, în mod automat ajutorul. Rămân trei comune fără ajutor, anume Brețcul, Poiana-Sărată și Covasna. Aceasta din urmă este asigurată prin minunata dărnicie a parohienilor cari au creat un fond de 40.000 de cor. Alături de jertfa lor trebuie să mai amintim și dragostea de școală românească a parohienilor din Mărtănuș. Fiecare din cei 70 de parohieni a jertfit sume între 80—100 de coroane pentru ridicarea unei noi clădiri școlare. Și mai amintim aici și dorința marelui comunei, foarte amenințată, Oșdula de a-și înființa școală românească. În sfârșit, mai sperăm să se deschidă în curând o nouă școală și în Arpătac unde un fond însemnat, creat anume, va asigura existența ei.

Rămân deci două școli cu viitorul nesigur Brețcul și Poiana-Sărată. Asupra lor atragem atențiunea binevoitoare a Prea Venerabilului Consistoriu. Sperăm că autoritățile bisericești nu vor șovăi să sporească subvențiile ce le-au acordat și până acuma. Cu deosebire școala din Poiana-Sărată pare amenințată.

Până acuma parohia a jertfit anual peste 4000 coroane pentru școală, o sumă aproape egală cu birul locuitorilor plătit către stat. Nu lipsește deci dragostea de școală și spiritul de jertfă. Acum însă legea ministrului Zichy pune peste această sarcină veche și aproape insuportabilă un plus de 1300 de coroane pe

fiecare an. *Oamenii privesc plini de îngrijire în viitor*, căci fără vr'un ajutor de afară ei nu mai pot susține școala. Inimile generoase au prilejul de a face un act cu adevărat național, ajutând o școală și mântuind o comună de maghiarizarea care și aici face mari progrese.

N'ar fi un paradox dintre cele mai mari ca azi, în veacul alianței dintre România și Austro-Ungaria, să se desnaționalizeze 25.000 de Români din Treiscaunele lipite de România? Azi, când și cele mai mici fracțiuni de popoare, ajung stăpâne pe drepturile naționale pe cari cel puțin prin multele suferințe îndurate, le-au meritat?

„Un cuget și o simțire!”

După congresul reunitiunii femeilor române din Ungaria.

De Dr. Horia Petra Petrescu.

Brașov, 20 Iunie.

Caut să-mi dau seama despre impresiile câștigate în decursul congresului femeilor române, care s'a terminat săptămâna aceasta în Brașov și expresia cea mai potrivită o găsesc în antiteza: timpul a fost ghețos — inimile tuturor au fost însă cuprinse de raze calde de soare. Nu de dragul antitezei constat aceasta, (cu toate că la noi este moda să duci la extrem o afirmație, de dragul unei comparații, care-ți pare ademenitoare) timpul a fost — într'adevăr — frigos și atmosfera din aula liceului nostru românesc a fost — de fapt — plină de raze de soare.

Ceeace trebuia să se înfăptuiască de multă vreme, s'a întemeiat — slavă Domnului! — acuma: „Uniunea femeilor române din Ungaria”. Încătrău primim, pretutindeni vedem că se asociază cei de un cuget și de o simțire, ca să fie mai norocoși în ajungerea țintei finale, ca acțiunile lor să fie mai conștiente și mai viguroase. În unirea aceasta rezidă o putere neasemănat mai mare, decât ar fi atunci, când fiecare individ în parte, și-ar da osteneala să lucreze independent. După alianța băncilor noastre, după alianța plănuită — dar încă neîn-deplinită — a corpului nostru profesoral dela școlile medii, iată, se aliază reuniunile femeilor române.

Dacă nu mă înșală privirea în viitor, am asi-

nanciarul, domnilor. Nu cred însă să fi cetit o singură știre prin gazete că vre-o bancă de-a noastră ar fi hotărât să pună în practică acele propuneri, fie vorba de venitul curat, fie de dividende.

Cinstea de a face începutul ne-a fost rezervată nouă, domnilor membri. Cred că vorbesc din inima tuturor când propun ca banca noastră să pună în practică ceea ce s'a scris în gazete. (Veți mișcare între membri). Da, din inima tuturor căci tuturor vă zace la inimă și prosperarea acestui institut. Ei bine dlor, institutul nostru nu va suferi nimic, dimpotrivă va câștiga în urma proiectului cultural pe care l'am pregătit după calcule îndelungate. Să credeți că e lucrul cel mai ușor din lume.

Voci. Ehe, însă dividenda de 5%?

Directorul. Nu trebuie să vă speriați; totul se reduce la urcarea intereselor. Deci propun: Cu ziua de azi interesele de împrumut ori de cont-curent cresc cu 3%, dela împrumuturi ipototecare cu 4% și dela cele cambiale cu 5%. La o altă ar fi, domnilor, 12% la an, ceea ce am putea jertfi cu dragă inimă pentru mântuirea școa-

lelor noastre. Acesta ar fi așa numitul „extra-profit net”, sau cotizația culturală a băncii.

Voci: Da, da, însă...

Directorul. Nici un însă. Dumneavoastră trebuie să pricepeți că starea de fapt rămâne și cu privire la dividende și la profitul curat.

O voce singuratică: Dacă-i așa, să trăiți!

Mai multe voci: Bravo! Asta e singura deslegare posibilă.

Directorul: Da, da! Astfel vom obicinui și pe țărânul îndărătnic să jertfească pentru cultura lui și pe intelectualul fără ideal să devină idealist. Pe de altă parte banca nu va pierde nici un filer.

Voci: Bravo! Vivat directorul.

Directorul: Așa dar se primește?

Toți membrii: Vivat! Vivat!

Directorul (care face și pe notarul, însemnând pe o foaie de hârtie, cu litere rare: Primit cu unanimitate).

(Fie zis între paranteze, începutul acesta bun însuflețit atât de mult pe dnii membri ai consiliului încât deșertară un butoi de bere pe socoteala institutului).

stat la punerea pietrei fundamentale a unei din cele mai mărețe clădiri culturale, din câte ne-a fost dat să avem. Fiecare reuniune femeiască a venit să contribuie cu ceva, trimițându-și reprezentanțele ei, și în mijlocul unui entuziasm adevărat au apucat femeile drumul unui nou ideal. Reuniunea femeilor din Brașov a indicat lămurit acest drum așa cum a învățat dela luminatele ei precursoare.

Cine ar putea tăgădui acest merit a ei!

Cine n'a auzit în Brașov despre familiile frumose: Nicolau, Juga, Orghidan, Dima, Stețiu, Corbu Teclu, Bucur Pop, Petric, Ciureu, Gheorghiș, — familii a căror tradiție frumoasă s'a păstrat din spită în spită, până în zilele noastre? S'a creiat astfel dela începutul reuniunii, o atmosferă prielnică unei dezvoltări viguroase, încât prezidentele și membrele din comitet, cari au urmat acestei generații, au avut să păstreze numai cu scumpătate direcția dată de înaintașele lor laborioase. Cine urmărește activitatea reuniunii de femei brașovene (și o poate urmări foarte bine din „Raportul” tipărit „despre festivitățile și jubileul ei seicente-nar”, scris de regretatul Lazar Nastasi, fostul ei secretar. Brașov 1912) află date importante referitoare la cele mai de seamă femei române din Brașov și — fiind Brașovul un centru cultural românesc — totodată din Ardeal.

În apelul *Mariei Nicolau* (din 15 Dec. 1849) ce-tim următoarele: „Trebuie să dăm *dovezi* la lume că bărbații noștri, cari au făcut atâtea jertfe pentru națiune, au de-a dreapta lor soții demne ce marimozitatea lor. Să dăm *dovezi* națiunilor streine, că clasa cea mai cultivată a damelor române cunoaște și simte de-o potrivă cu bărbații lor trebuințele națiunii și, după pilda damelor europene, să facem o societate de dame române”. (Cartea cit. pg. 12). „Dovezile” acestea au fost date din partea reuniunii brașovene cu multă dragoste — do-vadă ne sunt ajutoarele aduse orfanilor celor căzuți în 1848—9 (halne, bani, încălțăminte, etc.), înființarea internatului de fete (în 1886) și a orfelinatului (în 1893), colaborarea la expoziții cu Industrie de casă, aranjarea balurilor românești (pentru întâia dată s'a jucat „Romana” la balul reuniunii brașovene în 1851) și multe alte fapte umanitare.

De-accea e de sine înțeles dacă reuniunea femeilor din Brașov a convocat *primul* congres femeiesc și e, iarăși, prea firesc dacă celelalte societăți surori au alergat să-și dea concursul, lipsite fiind de spiritul strămt de rivalitate, care n'ar fi avut înțeles din prilejul acesta. Și astfel ne-a fost dat să vedem la un loc pe aproape toate damele române din fruntea vieții noastre culturale (cari n'au venit au aderat în scris și telegrafic).

Ceeace a atins foarte plăcut atenția ascultătorilor a fost dexteritatea, cu care a condus prezidenta, dna *Maria B. Baiulescu*, congresul acesta. Lumea brașoveană s'a obicinuit de mult să considere pe doamna Baiulescu între bunele sale oratoare, ceea ce a prestat de astădată însă, la congresul *tuturor* femeilor române dela noi, pretinde respectul și aprobarea călduroasă a tuturor. Scriitoarea *Maria B. Baiulescu* (a mai avut două tovarășe la congres, pe dnele: *Maria Dr. Boțiu*, (Cioban) și *Constanța Hodoș*) s'a dovedit de o oratoare plină de vervă și de bun simț.

Al prezidentei este meritul dacă discuțiile au avut un substract *real* căci dsa a dat indemnul la discuțiile acestea, în urma proiectelor înaintate comisiilor.

Astfel congresul acesta nu s'a mărginit la declarații, cari rămân scrise pe hârtie și pot să entuziasmeze pe o clipă opinia publică ci a căutat să-și ia avânt spre fapte, fapte, cari să însemneze ceva în viața noastră economică-culturală.

Ceeace vreau să accentuez aici este meritul comisiunilor — lista lor s'a publicat deja — și meritul omului de inimă, a omului, care fuge de reclamă, a omului — „om” în accepția cea mai frumoasă a cuvântului, a lui *Andrei Bărseanu*. Ceeace a fost *Jacob Mureșanu* pentru reuniunea femeilor române din Brașov, aceea a fost d. *Andrei*

Să nu vinzi scump, dar să târguiești ieftin.
Acesta este secretul succesului nostru.

Cui îi trebuiesc dar
wobile frumoase, ieftine
și bune

№ 223—100

Să cerceteze pe

Székely és Réti

fabricanți de mobile

Marcsvásárhely, Széchenyi tér nr. 47

Chiar în interesul lui propriu.

Alegere mare în trusouri pentru mirese.

Vânzare în rate fără

Bârseanu pentru înființarea „Uniunii femeilor române”: sfatnicul desinteresat și luminat.

Cu astfel de conducători s'a putut ajunge la congresul acesta, care promite atât de mult pentru viitor. Ca să illustrez teza mea de mai înainte când susțineam că congresul a fost conștios de importanța sa, vreau să amintesc câteva puncte, cari au stârnit discuții și cari au fost sulevite în sală cu scopul ca să fie ferment pentru viitoarele congrese.

Înainte de toate chestia *luxului*. S'a decretat lupta împotriva lui. I-s'a aruncat în față epitetul foarte puțin măgulitor: „*ruinător de neam*”. Aplauze frenetice la auzul acestui verdict. Dar o să urmeze și laptele? Se va putea face controlul necesar? Căci uneia îi pare lux, alteia i-se pare minimumul, ce are dreptul să-l pretindă pentru sine. Totuși, o oarecare graniță se va putea decreta. O doamnă a propus un costum obligatoriu pentru viitoarele congrese (costum simplu, cu ornamente românești), alta a cerut costum național la congrese. Astfel s'ar putea lupta contra emulației, care se poate prevedea că se va naște la congresele viitoare. (Atunci ar fi „întreceri de lux” și nu congrese!) O doamnă (din Câmpeni) s'a ridicat de pe scaun și și-a arătat bluza frumoasă, cu ornamentație minunată, românească, lucrată în atelierile din Orăștie.

Sentimente frumoase a arătat congresul și față de *țărâna română*. Cetiți planul de activitate publicat deja și veți vedea că se pregătesc pe seama ei o mulțime de lucruri, cari vor ridica-o din noaptea neștiinței. O „carte de bucate” pentru ea a cerut congresul! Cineva m'a sâșit la urechie: „*Asociațiunea*” are de câțiva ani în manuscris o astfel de carte, înaintat de fericitul Dr. Erdeli (din Orăștie). Va trebui deci să se citească manuscrisul acela și să se publice, dacă e potrivit.

Dacă aș scoate o revistă umoristică s'ar putea scrie multe versuri satirice pe tema: carte de bucate. Îmi pare bine că n'am revista umoristică, fiindcă momentul este mult prea important decât să fie zeflenișită ideea. Tot astfel n'am surâs de loc când am văzut pe altă doamnă vânzând între congrese o carte de bucate pentru doamne: „*Culina Rodice*”.

Sunt două feluri de a privi lucrurile. Îți poți bate joc, *da capo*, de orișice și-ar spune cineva. Fără să aștepti ca să știi de ce este vorba. Ce există pe pământ de care să nu-ți poți bate joc? O jonglerie le idei te ajută să privești „de-a călare” orișice faptă, orișice vorbă. Celalalt procedeu este să ai în *serios* misiunea ta de *homo sapiens* (om cu judecată) și să judeci nepărtinitor manifestațiile date. Cu ochii cercetătorului din urmă va trebui privit congresul femeilor române din Ungaria. Căci a decretat în zilele acestea două, solemn, să și *ducă în îndeplinire*. Educația fetitelor prin școli, prin biserică, prin internate, etc. a băieților și fiicelor orfane, a celor săraci, a celor neputincioși, a celor bolnavi, a mamelor române, dela țară și din oraș, prin expoziții industriale, prin expoziții de copii, etc. etc. — iată tot atâtea probleme, cari se impun, *dacă vrem să trăim ca neam în țara aceasta*.

De ar fi dus fiecare participantă un dram de entuziasm dela congresul din Brașov, de ar fi cimentat prietăni nouă, de ar fi luat hotărârea solemnă fiecare: nu mă dau înapoi până ce nu-mi văd împlinit visul cu ochii — „*Uniunea*” femeilor române, păstrătoarea celor mai sfinte bunuri naționale românești, intrupată și în colțul meu de țară. Dacă vom avea astfel de femei, nu ne va fi teamă de viitorul neamului

Noul sereri militare. Pe la începutul săptămânei viitoare se va ține în Viena un consiliu de miniștri care va elabora programul de muncă pe seara delegațiilor din Octomvrie. Măne pleacă la Viena, ministrul de honvezi, Samuil Hazai, iar pe la mijlocul săptămânei viitoare se va duce și contele Tisza. Dintre miniștrii ungari va mai lua parte la acest consiliu ministrul de finanțe, Ioan Teleszky.

„*Ne e Freie Presse*” este informată în legătură cu consiliul de miniștri comuni, că rezolvirea problemei noului contingent de recruți se află deja într'un stadiu progresat.

Comandamentul militar va cere pentru armata comună urcarea contingentului de recruți cu 15.000 feciori, iar pentru miliția teritorială din amb. le state ale monarhiei cu 10.000 feciori. Astfel, din Ungaria numai, se vor recruta pe viitor cu 11.000 feciori mai mulți. Urcarea se va face

gradat în decurs de 2—3 ani astfel că în 1917 se va ajunge la numărul maximal al contingentului de recruți, de 237.000 feciori, număr reclamat de noua lege militară.

Se motivează sporirea aceasta mai ales cu necesitatea de a mări efectivul de pace al trupelor și cu sporirea numărului bateriilor la artilerie și cu reforma trupelor tehnice. Comandamentul militar va cere acordarea atât pentru armată cât și pentru marină a unui nou credit extraordinar de 300 milioane.

Ultima ședință a camerei austriace în sesiunea de vară. Ieri și-a ținut camera austriacă ultima ședință în sesiunea de vară. După deschiderea ședinței ministrul landwehrului, Georgi a răspuns la mai multe interpelații ce i s'au adresat în cursul sesiunii. Astfel referitor la „*Militaerische Rundschau*” a declarat că acest ziar e redactat de ofițeri pensionați și se susține din abonamentele numeroase ce le are. Ministrul de război dă în publicitate prin acest ziar publicațiile lui și aceste le plătește numai, dar nu contribuie cu vre-un sprijin material la susținerea ace-

stui ziar. Referitor la *ajutorarea familiilor rezerviștilor*, ministrul a spus că multe anunțări s'au făcut foarte târziu, și apoi că la multe comisii numărul anunțurilor a fost enorm. Suma ajutoarelor date până acum în Austria se urcă cam la 15 milioane coroane.

Camera a adoptat apoi provizoriul bugetar și în a treia citire. S'a mai desbătut proiectul referitor la prelungirea programului de muncă provizor.

Contele Tisza — astrul Europei. Ziarele guvernamentale și-au pierdut cu totul echilibrul, în legătură cu „*ex-
pozeul*” de alaltăeri al contelui Tisza împletesc cele mai bizare ghirlande de elogii „fenomenalului ungar”. Un ziar îl numește chiar „*astrul Europei*” și umple coloane întregi cu comentarele mance ale ziarelor engleze, uitând că aceste comentare au apărut mai extensive numai în ziarele vieneze din opoziție, cari profită de ori ce prilej, chiar și de vorbirile contelui Tisza, numai ca să poată ataca pe ministrul de externe, contele Berchtold. Adevărul e, după cum s'a convins ori ce observator nepreocupat, că declarațiile contelui Tisza sunt numai o copie servilă a declarațiilor făcute de ministrul austriac. Dar la ce să tulburăm micile bucurii ale compatrioților noștri...

Jubileul Regimentului de infanterie ces. și reg. nr. 50.

— Dela corespondentul nostru special. —

Alba-Iulia, 20 Iunie.

În 24 Iunie a. c. va sărbători regimentul de infanterie ces. și reg. Nr. 50 aniversara luptelor glorioase dela Custozza, precum și jubileul de 150 ani dela înființarea sa.

Acest eveniment are pentru noi Români un deosebit interes, pentru că sub steagul glorios al regimentului 50, numit mai înainte „*Al doilea regiment român de graniță*”, întotdeauna feciorii noștri au slujit și slujesc țării.

Poporul românesc, începând din timpurile colonizării sale pe aceste plaiuri, a adăpat de mai multe ori cu sângele său acest pământ moștenit dela strămoșii săi.

De multe ori vremile i-au dat ocaziune poporului românesc să dovedească lumii, că în ce sfințenie se leagă el de glia ce acopere osâmintele strămoșilor săi; de glia care ne va da și nouă sânul ei de odihnă.

Numărul nespus de mare al *eroilor români fără nume*, în veci va mărturisi în lume, cu ce abnegațiune admirabilă, cu ce bravură și devotament fără pereche își știe jertfi Românul totul, chiar și viața pentru apărarea patriei și tronului.

Nici împrejurările critice, nici visurile înșelate n'au putut încă până astăzi să umbrească sau chiar să micșoreze în inima Românului frumoasele virtuți de fidelitate și loialitate, ci cu disprețul tuturor promisiunilor, ba în ciuda multelor tratamente maștere el a știut totdeauna cu ce datorește patriei și împăratului. Jertfele aduse de Români patriei și tronului vor sfârși în cele din urmă prin a topi preocupățiunile de multe feluri și prin a realiza un tratament de favoare în cadrele monarhiei, cari au fost și sunt în mare parte susținute de umărul Românului.

Intruparea acestor virtuți strămoșești o găsim și în istoria regimentului român II de graniță, azi regimentul ces. și reg. de infanterie Nr. 50.

În curând după înființarea sa la 1762, prin

împărăteasa Maria Terezia — înființat pentru supraveghierea și apărarea graniței Ardealului — găsim deja 3 companii ale regimentului în războiul de succesiune bavarian (1778—79), iar restul pe câmpul de bătaie al Austriei și Rusiei în contra Turciei (1788—1790), unde și primi **întâiul botez de foc**. În acest război, pentru purtarea lor deosebit de eroică, fură decorați cu medalia de vitejie mai mulți soldați români.

Multă glorie a secerat regimentul și mulți ostași români au fost decorați pe timpul războiului contra Franței (1793—1814), distingându-se regimentul mai ales la lupta dela Aschaffenburg (5 Sept. 1796) unde fu special laudat din partea arhiducelui Carol comandantul suprem al armatei austriace.

După pacea dela Paris (31 Mai 1814), regimentul se reîntoarce în patrie la Năsăud, și până la 1848 făcea serviciu de graniță.

Evenimentele bine cunoscute ale anilor 1848 și 49 formează în istoria reg. 50 un capitol bogat în lupte eroice și plin de cele mai frumoase și înălțătoare momente, cari cu tărie demonstrează caracteristica laudabilă a Românului de a sta fidel și cu statornicie pe lângă jurământul prestat.

În tot timpul revoluției a stat regimentul în arme, participând în mai multe lupte sângeroase, între altele la asediarea și cucerirea Vienei și la înaintarea mareșalului, a prințului de Windischgrätz, către Budapesta.

În mai multe rânduri s'au făcut încercări de a seduce pe bravii ostași ai regimentului să frângă jurământul, dar fără succes.

Mai apoi 4 companii, așezate în Pesta în cazarma de pe strada Üllö, fură atacate prin tradare, biruite și desarmate și apoi aruncate în închisoare.

Maltratările, ba chiar nici amenințarea cu decimarea lor, nu i-au putut face pe bravii soldați să-și uite jurământul de credință dat împăratului. În deplorabila lor situație unicul dor al lor a fost să scape steagul regimentului din mâinile inamicului. Stegarul **Macaria Pop**, rup-

se flamura de pe steag și folosindu-se de un moment favorabil scăpă din prinsoare și re-aduse flamura la Năsăud.

Stegarul **Macaria Pop**, precum și subofitieri: **Tomasie Borgovan, Ioan Mureșan, Luca Creț** și soldatul **Dionisie Nicolai**, cari prin înflința lor îndemnară pe ceilalți camarazi la statornicie în credința jurată împăratului, fură decorați cu aceasta ocaziune cu medalia de vitejie cl. I.

Ca cea mai competentă critică asupra ținutei corecte a regimentului în acele timpuri critice, care — disolvându-se instituțiunea grănițerească din Transilvania la anul 1851 schimbă numele în: **regimentul ces. și reg. de infanterie Nr. 50** — (pe atunci avea de proprietar pe principele de Thurn și Taxis; azi proprietarul regimentului e marele duce de Baden); lasă să urmeze în traducere românească următorul:

ORDIN CĂTRE ARMATĂ.

Batalionul prim al regimentului grănițeresc român Nr. II, azi Principele Thurn și Taxis Nr. 50 a știut păstra jurământul său în cele mai grele împrejurări, n'a ascultat de nenumăratele amăgiri și surd a fost la toate promisiunile strălucite făcute de capii răscoalei, toate amenințările acestora cu decimare, nu-i putură sill la călcarea jurământului, toate aceste mijloace le respinse cu dispreț și la toate maltrătarile rezistă cu onoare, bazându-se pe jurământul depus, și când fu incunjurat de o putere absolută, desbinat, desarmat și declarat de prins, știu să-și mântuiască steagul său; onorind o astfel de credință și păstrind la steagul acesta o astfel de suvenir, îl dăruiesc o medalie de aur cu chipul Meu și cu inscripțiunea: *Pentru nestrămutata statornicie în credința jurată la anul 1848.*

Acea medalie să fie legată la toate ocaziunile solemne de steagul batalionului și așa să se poarte.

Schönbrunn, în 27 August 1851.

(ss.) FRANCISC IOSIF.

Mai observ că asemenea distincțiune n'are nici un regiment din monarhie.

La anul 1863, August 20, a serbat regimentul jubileul său de 100 de ani, cu care ocaziune s'a sfințit și steagul nou al regimentului. La aceste festivități a luat parte și Majestatea Sa împărăteasa de binecuvântată memorie **Elisabeta** ca nașă și a dăruit pentru steag o panglică cu inscripțiunea: **Fii credincioși și statornici ca părinții voștri**, adică o aducere aminte și recunoștință pentru credința din anul 1848.

Un al doilea capitol de aur formează în istoria regimentului luptele glorioase dela Custozza (24 Iunie 1866) și în special asalturile dela Oliosi și Monte-Vento.

Cu ce bravură și dispreț de moarte au dus la învingere aceste lupte steagul regimentului decorat cu medalia de aur și cu panglica donată de împărăteasa, bravii noștri soldați de pe atunci, vestește și încă mulți ani va mai vesti și posterității columna de piatră ridicată în memoria acelor lupte glorioase în mijlocul parcului din cetatea Alba-Iulia.

Cu litere de aur sunt gravate pe acest monument numele eroilor români, cari cu moartea lor au dat dovezi lumii că în vinele lor tot acel sânge nobil a curs, în inimile lor tot acel foc sacru al credinței și al statorniciei a ars ca într'ale părinților lor.

După restabilirea păcii în monarhie regimentul a făcut în mai multe orașe serviciu de garniziune, când la anul 1879 i s'au designat ca cerc de recrutare comitatele românești Alba-Inferioară și Turda; și ca loc de garnizoană orașul cu un trecut mare istoric Alba-Iulia, unde staționează de prezent I, II și al III-lea batalion,

iar al IV-lea face serviciu de graniță în Liubinje în Herțegovina.

Orașul Alba-Iulia și ostașul român au apărut de multe ori împreună pe scena istoriei.

Să nu amintesc decât legiunea 13 română, — dar atunci orașul s'a chemat **Apulum!** Sau oștirile lui Mihaiu Viteazul, — orașul atunci s'a chemat Bălgrad, — (și azi, orașul se chiamă **Gyulafehérvár**) — dar ostașii români garnizonați în acest oraș cu mare trecut istoric românesc, au rămas după cum a dorit împărăteasa Elisabeta: **Credincioși și statornici ca părinții lor!**

La asalturile dela Oliosi și Monte Vento au murit cu moarte de eroi pe câmpul de bătaie 10 ofițeri și 123 de feciori, iar prin vulnerare au murit 4 ofițeri și 86 de feciori.

Cor.

PROGRAMUL SERBĂRILOR.

Azi, Sâmbătă, în 21 Iunie: Seara la orele 8 concert, reprezentatii și joc în localitățile cazinoului militar al garnizoanei Alba-Iulia.

Mâne, Duminecă, 22 Iunie: La orele 10 și 11 înainte de amiază vizitarea locurilor de amintiri istorice și tabourilor regimentului, în vestibulul mesei ofițerilor.

Luni, 23 Iunie: La orele 8 dimineața trageri la țintă din partea țințășilor, ofițeri și soldați, pe locul de tir. Dela orele 8 până la 10 seara retragerea orchestrei militare, cu torțe. Orașul și cetatea va fi iluminată.

Ziua principală, Marți, 24 Iunie: Dimineața la orele 5 semnalul de deșteptare se va da prin orchestra militară. La orele 9 înainte de amiază misă de câmp și paradă la monumentul Custozza. Pentru caz de timp nefavorabil liturgie solemnă în catedrala episcopicească romano-catolică.

(Regretăm foarte mult că liturgia nu se oficiază în una din bisericile românești din Alba-Iulia! E o dovadă și asta că cercurile militare nu respectă în sinceritate caracterul covârșitor românesc al regimentului, precum nici amintirea faptelor eroice săvârșite de Români. Red. Românul).

Seara între orele 5 și 7 jocuri aranjate de ostași, jocuri naționale (în cari Români din Alba-Inferioară și com. Turzii sunt cei mai meșteri, — red. Românul) și lupte în jurul fortificațiilor.

Regimentul românesc 50 e în aceste zile un simbol grăitor pentru Români de pretutindeni și noi îi atribuim mai multe înțelesuri decât în trecut...

Autonomia Macedoniei.

De d. Dr. Leonte.

Acum câteva zile, într'o convorbire apărută în ziarul „Epoca” din București, răspunzând unei întrebări asupra soluției care ar garanta existența și dezvoltarea națională a Românilor macedoneni, spuneam că cea mai potrivită soluție este autonomia Macedoniei. Tot cu acea ocazie am adăugat că, în lipsa unei asemenea soluții care ar avea de urmare separarea Macedoniei de celelalte state balcanice și constituirea ei într'o formație politică aparte, este absolut necesar să se asigure grupurilor de Români în hotarele viitoare ale statelor balcanice cel puțin o autonomie comunală, administrativă și judiciară, la care s'ar putea ajunge prin menținerea și complectarea dispozițiilor iradeleii din 1905.

„Numai complectată cu un asemenea sistem — ziceam în acea convorbire, — autonomia culturală și religioasă, ce se preconizează, poate da roade”. Eritând, în cadrul restrins al unei convorbiri această părere, nu mi-a fost posibil a stăruia asupra tuturor considerațiilor de ordin teoretic și practic, care aduc la concluzia că în realizarea ei stă unicul mijloc de a prezerva viața românească de

peste Dunăre, în fața șovinismului de care va fi amenințată.

Se vede însă că cele spuse de noi sunt astăzi în conștiința fiecărui român cu mintea clară, se vede că fiecare simte și gândește la fel, căci două zile, după aceasta, am avut rara satisfacție de a *citi în ziarul „Românul” din Arad No. 112* un foarte frumos articol asupra autonomiei naționale a Românilor macedoneni, în care articolul autorul ardelean care nu avusese cum să afle de cele scrise de noi, emitea exact aceeași propunere, însoțind-o de o luminoasă argumentare, trasă mai ales din experiența fraților noștri de peste munți.

Intervenția judicioasă a ziarului de peste munți, care a motivat în chip cum nu se poate mai evident, cele afirmate de noi, mă dispensează de a mai stăruia asupra adevărului că, fără autonomie comunală, administrativă și judiciară, drepturile școlare și religioase obținute sau care vor obține, vor fi lipsite de eficacitate. Aceia cari mai au nedumeriri în această privință îi rog să citească numitul articol din care sunt sigur că vor rămâne pe deplin edificați.

Rămâne însă o altă chestiune asupra căreia opinia publică nu pare în deajuns edificată.

Este vorba de convingerea neîntemeiată, după noi, ce există în marele public românesc și, ceea ce e și mai rău, și în cercurile conducătoare, că chestiunea *autonomiei aromânilor* și mai ales a Macedoniei, este acum definitiv pierdută. Părerea generală este că această chestie este tardivă, că soarta Macedoniei s'a hotărât în chip iremediabil și că ori ce s'ar spune asupra acestui punct, sunt lucruri zadarnice. Aceia cari emit aceste convingeri pretind a fi oameni realști, cari nu-și fac iluzii și cari văzând lucrurile just, au curajul a și-le mărturisii, chiar atunci când nu sunt pe placul lor.

Cu totul alta este convingerea noastră. Credința noastră personală este că părerea aceasta pesimistă nu izvoarește din cunoașterea unei realități sau a unor împrejurări nefavorabile, ci din acea stare de modestie de blezare sufletească sau de lipsă de voință care te face să abdicii înainte de a fi cercat a lupta. Căci de fapt atitudinea noastră *pasivă* în chestiunea ce ne preocupă, nu s'a manifestat după ce au urmat actualele împrejurări cari sunt socotite ca nefavorabile și cari sunt invocate ca motivate, ci datează încă dela început. *Noi n'am cerut, n'am pus niciodată chestiunea autonomiei Macedoniei.*

Intru cât ne privește, noi credem astăzi ca și ieri, astăzi chiar mai mult decât ieri, că timpul nu e deloc pierdut pentru a cere și a obține *autonomia Macedoniei.*

Să vedem:

Soarta politică a Macedoniei depinde de acțiunea mai multor factori hotărâtori a căror cercetare ne poate lămuri dacă chestiunea autonomiei sale teritoriale poate constitui un deziderat realizabil sau o utopie.

Acești factori sunt: pe de-o parte starea etnografică dimpreună cu tendințele și cu afinitățile politice și culturale ale populațiilor sale, iar pe de altă parte voința statelor limitrofe stabilite în acesta și a puterilor interesate în Peninsula Balcanică.

Să examinăm rînd pe rînd acești factori începând cu cel etnografic.

În Macedonia avem următoarele populații principale:

Români, Turci, Albanezi, Bulgari, Greci, Musulmani, Evrei, Sârbi. Din aceste populații **Bulgarii** (în număr de 512.000); **Grecii** (193.000); **Sârbi** (21 mii); formează un total de 727.000, față de 1.455.000 care reprezintă numărul celorlalte rase adică **Români** (350.000); **Albanezi** (321.000); **Turci puri** (400 mii); **Musulmani** de proveniență amestecată (316 mii); **Evrei** (65.000).

Fată cu cele trei rase cuceritoare cari sunt în proporție infimă **Români, Turcii, Musulmanii, Evreii** în număr covârșitor se prezintă absolut uniți având de apărut și de revendicat aceleași drepturi naționale și religioase. Pe când aliații se dușmănesc de moarte între dânsii. În asemenea împrejurări, se înțelege că, o dominație exclusivă asupra întregii sau a unei părți a Macedoniei nu se va putea stabili decât ca corolarul unei neconținute revolte din partea majorității supuse în contra minorității stăpânitoare. Rămâne dar, o singură soluție, numai autonomia Macedoniei. Această autonomie este imperios impusă de factorul etnografic. Și este atât de evidentă încât ținutul Macedoniei a fost exceptat chiar din tratatele aliaților, fiind lăsat afară,

deoarece pe atunci nici nu le trecea prin gând că această parte poate să fie cucerită și împărțită.

Să vedem acum cum stăm cu ceilalți factori pe cari i-am putea numi *externi* și cari, având deocamdată puterea brută să hotărască asupra celor ce ar fi de stabilit în Macedonia.

Acești factori se pot grupa în două categorii:

1. *Interesele și nzuințele statelor balcanice.*
2. *Interesele și nzuințele marilor puteri.*

Se credea la început că statele balcanice având în vedere interesele unei politici mecanice de chilometri pătrați, vor reuși să-și menție tovărășia, înăbușind sentimentele și aspirațiile ce le-au hrănit zeci de ani de zile. Aceste iluzii s'au păstrat numai atâta vreme cât sferile politice din capitalele celor trei state aliate au putut rămânea neinfluențate de atmosfera macedoneană. Incetul cu incetul însă mediul supra încărcat de patimi, de dușmăni vechi, implacabile din Macedonia, a început să acționeze. Dela mici incidente, între armatele aliate, sub influința fanatismului conaționalilor locali, s'a trecut la ciocniri, dela ciocniri la lupte, iar astăzi suntem în perspectiva unui război și mai sângeros decât cel de până acum.

Cauza este că Macedonia, neapartinând etnograficește nu numai nici unuia dintre cei trei aliați, fiecare se crede în drept a o stăpâni.

Această pretenție, amenință cu dezastrul pe fiecare totuși nici unul nu se crede dator să cedeze celuilalt.

Evitarea unui război sângeros, așa dar, nu se poate aștepta dela concesi reciprocă între aliați, dela desesizarea unuia în favoarea altuia, ci dela *renunțarea tuturor* în favoarea tuturor. Sau, mai clar, pacea nu se poate stabili decât prin *autonomia Macedoniei*, care va izbi de-opotrivă pe toți aliații și-i va satisface de-opotrivă pe toți într-un câmp în care vor vedea conaționalii lor bucurându-se, dimpreună cu celelalte rase, de egală îndreptățire politică, culturală, religioasă, etc. Acest lucru începe să fie simțit și admis de Bulgari și credem că fără multă bătaie de cap va fi înțeles și de Greci și de Sârbi cari vor evita astfel ruina lor completă inevitabilă dacă s'ar arunca într'un război. Această soluție va rezolva și chestia Saloniceului și a gurilor Vardarului într'un chip convenabil pentru fiecare.

Ne rămâne de examinat a doua ordine de interese anume acele europene.

Aceste interese se rezumă în Balcani una prin Rusia, alta prin Austria.

Interesele Rusiei reclamă o Serbie mare, puternică, în stare, dimpreună cu cele câteva milioane de Sârbi din Austria să constituie o permanentă amenințare pentru imperiul Habsburgic. În schimb Rusiei nu-i convine o Bulgaria tare care să-i taie definitiv drumul spre Bosfor și Dardanele.

Dimpotrivă toate sforțările Austriei tind să slăbească statul limitrof și să mărească statul bulgar cu care e cert că nu va avea niciodată motiv de neînțelegere.

Este ușor de înțeles că aceste tendințe ostile nu pot fi împăcate prin renunțarea uneia dintre ele în favoarea celeilalte ci printr'o conciliare potrivită a amândurora. Această conciliare nu poate conta în împărțirea teritoriilor în litigiu, adică o Macedonia, între cele două țări rivale protejate fiecare de una din cele două puteri mari. Impărțirea Macedoniei mărind de pildă Serbia ori cât se va spori în același timp și Bulgaria aceasta nu va fi o asigurare desăvârșită pentru Austria căci nimeni nu garantează că în ceasul suprem acest din urmă stat va voi sau putea face totul pentru a paraliza pe Sârbi.

Tot așa va fi și cu Bulgaria față de dorința Rusiei de a nu fi primejduit nzuința ei spre Bosfor.

Satisfacerea de o potrivă și a Rusiei și a Austriei nu poate să constea așa dar într'o creștere proporțională a celor două state balcanice, ci într'o împiedecare a creșterii lor prea mari. Nici Serbia, să nu prezinte o primejdie pentru siguranța Austriei nici Bulgaria o primejdie pentru speranțele Rusiei. Iar la acest rezultat se va ajunge numai prin realizarea *autonomiei Macedoniei*.

Astfel prin această soluție nici drumul Rusiei spre Constantinopol nu este definitiv închis, nici al Austriei spre Salonic.

Rezumând dar vom face:

O Macedonia autonomă este conformă cu starea etnografică a populației și nzuințele ei politice, naționale, culturale, economice.

O Macedonia autonomă poate singură împăca di-

terendele dintre aliații de ieri, rivalii de azi pe baza principiului renunțării fiecăruia și a satisfacerii etnice fiecăruia.

O Macedonia autonomă poate satisface interesele opuse ale celor două mari puteri, făcând să nu existe în calea Austriei o Serbie prea mare, în calea Rusiei o Bulgaria prea mare.

O Macedonia autonomă poate singură înlătura războiul.

Acestea fiind cunoscute lăsam cetitorilor noștri să judece dacă faptul că nu a fost, că nu este cerută de noi se datorește unui realism clar văzător sau lipsei de curaj și de voință.

(„Minerva”.)

Causa finita.

Sedința de eri a camerei magnaților.

— Minciuna și samavolnicia învingătoare pe toată linia. —

Arad, 21 Iunie.

„Roma locuta, causa finita” — a exclamat primatele Ungariei cu o cinică bucurie vorbind despre iadul de curând înființat al Hajdudoroghului. Eri și-a primit definitiv această nouă fărădelege timbrul oficial al legalității ungurești. Strigătele frivole de aprobare ale deputaților și magnaților-mameluci au acoperit tânguirea zecilor de mii de Români despoiați de ceea ce aveau ei mai bun și sfânt, cari au fost duși ca mielul la junghiere. Roma, sfânta și infalibila cetate, a îmbătrânit; ea n'a fost în stare, sau poate, momită de glasurile de sirenă ale politicianilor unguri, cedând unei slăbiciuni funeste pentru noi, *n'a vrut* să ne asculte. Și astfel ne-a dat pe mâna dușmanilor noștri, cari din clipă, 'n clipă ne pândesc viața. — Multele servicii aduse Cetății Eterne, care ne numia într'o vreme garnizoana dela Răsărit a catolicismului; luptele, pe cari le-am luptat vitejește pentru împărat și țară, despre cari lupte povestesc atât de duios steagurile sdrențuite de gloanțe ale vechilor regimente de grănițeri și ale altor regimente de soldați români din țară, toate aceste n'au fost în stare să oprească înfăptuirea unei nedreptăți strigătoare la cer. Din toate aceste cu nimic nu ne-am ales... „Der Mohr hat sein Schuldigkeit getan, der Mohr kann gehen.” Au trecut vremurile viroase când un Baiazid pornise furtunos spre apus, cu gândul, ca să-și dea calului o vâs din pistolul dela Roma, au trecut și vremurile, când membrii Camarillei din Viena dimpreună cu șeful lor tremurau de groază, că-și pierd domnia; toate timpurile furtunoase au trecut, deci nimeni nu mai are lipsă de noi... Camerele legiuitorilor unguri se pot întruni în dragă voie, ca să se îngrijească de binele nostru aducându-ne surprize, ca cele de teapa nenorocitului Hajdudorogh.

Evenimentul trist pentru noi al înșirării între legi a acestei năpaste, a decurs într'un adevărat delir al maturului corp unguresc, care aplauda din răspuțeri pe inițiatorii ei.

Szabó Jenő.

Dupăce președintele, baronul Samu Josika deschide ședința trecându-se repede peste unele obiecte secundare dela ordinea zilei, ia cuvântul în chestia Hajdudoroghului Szabó Jenő, autorul moral al acestui făt al cugetelor rele. Acest inversunat agitator, care de decenii întregi a fost sufletul mișcării pentru înființarea unei episcopii gr. cat. ungurești, își dă expresie satisfacției, că și-a văzut visul, — deși nu complex, zice el — dar totuși împlinit. Arată îndemururile, ce l'au făcut să lucre pentru înființarea acestei episcopii înșirând la cifre enorme despre numărul Ungurilor, pe cari, vezi Doamne, era să-i înghită marea de daco-români.

Vorbește apoi despre reciprocitatea limbilor greacă și ungurească din această nouă episcopie. Caută să motiveze procedeele guvernărilor unguri prin câteva pilde antecedente, vi-

clean făurite. Spune, că el n'a ținut maghiarizarea Românilor, ci apărarea ungarilor în contra... românizării; faptul acesta se vede și din agitația febrilă, ce o duc bărbații politici români. Aceștia văd bine, că le luăm o mulțime de maghiari pe jumătate romanizați în urma limbii liturgice române și despre cari deputații români au voit să dovedească, că sunt Români aducând în cameră **date statistice false**.

Caută apoi să esplice terminii de „rit ruten” și „rit român” ca pe niște termeni nelegali introduși numai din obicei în numirea oficială a confesiunii „greco-catolice”; și — bătă-i focul de termeni tehnici — pe aceștia îi face vinovați de romanizarea eventual rutenizarea ungarilor gr. catolici. Arată pe scurt avantajele pentru maghiari a suprimării celor două limbi naționale și înlocuirea lor prin limba veche grecească, pe lângă care apoi se va putea folosi, ca limbă de predici etc. și cea ungurească. Își exprimă părerea de rău, că nu s'a introdus ca limbă liturgică oficială limba ungurească și are tupeul să învinovătească pe capii provinciei metropolitane gr. cat. române de Alba-Iulia, că n'au sprijinit la sf. Scaun cererile guvernului în acest senz. După aceste patriotisme scăpărătoare îmbrăcate în fraze lungi și late își exprimă mulțămăta față de sf. Scaun Apostolic din Roma și față de M. Sa monarhul, cari au înfăptuit acest loc de adăpost pentru credincioșii unguri.

Vorbirea episcopului Várady.

Al doilea vorbește episcopul de Győr: Várady Árpád. Aduce obișnuitele elogii antevorbitorului. Își propune să trateze chestiunea din punctul de vedere al necesității ei pentru a se putea susține pacea în biserică. Aduce drept exemple neînțelegeri dintre Sârbi și Români, pe când aceștia erau sub păstoria mitropolitului sârbesc de Carloveț; tot astfel faptul, că Românii greco-catolici nu s'au simțit liniștiți din cauza că erau sub supremația mitropolitului primat de Strigoniu, până ce nu s'au desfiat de el, formând provincia mitropolitană de Alba-Iulia și Făgăraș. Descrie apoi mai pe larg cazul din Careii-mari.

Bazându-se pe aceste, caută să dovedească îndreptățirea maghiarilor de a-și forma și ei o episcopie gr. cat. a lor aparte. Dacă acum în limitarea granițelor acestei episcopii se vor fi strecurat și câteva parohii românești, greșala aceasta mai târziu sau mai curând se va repara.

După cum vedem, Sfințitul Părinte dela Győr caută să ne amăgească prin dulcегăria glasului său viclean...

Discursul P. Sale episcopului Vasile al Gherlei.

Intr'un discurs ținut la un tempo demn de Prea Sfinția Sa, răstoarnă Părintele Vasile al Gherlei toate imprecățiile meșesugite din vorbirile antecesozilor săi. Dovedește cu **fapte** înainte de toate, că înființarea acestei episcopii aduce **nu pacea și liniștea, ci războiul**. Le talmăcește părinților poporului, întregă nemulțămirea și indignarea, ce o simte față de ei **întreg poporul românesc**. Protestează cu tărie în contra executării morale a atâtea zeci de mii de Români. Aduce exemple din Istorie. De câte ori nu și-au jertfit Românii sângele pentru

interesele pur ungurești, dovadă a fost însuși Rákoczi, care drept mulțămită pentru marile servicii aduse de strămoșii noștri le-a permis acestora să se roage lui Dumnezeu românește. Oare asta să ne fie acum răsplată? În loc să primim favoruri, ca cei mai buni cetățeni, ce am fost și suntem, ni se iau și drepturile noastre, a căror eluțare ne-a costat atât de mult? Noi nu cerem — continuă P. S. Sa — să nu înființăm episcopia de Hajdudorogh pe seama credincioșilor maghiari, **pretindem** însă să ne respectăm drepturile noastre și să nu ne răpiți atâtea zeci de mii de suflete. Atrage atenția că siluirea aceasta va avea urmări rele atât pentru întinderea limbei maghiare, cât și pentru însăș ființa catolicismului. Pentru că nu se va mai găsi nici un Român greco-catolic, care să aibă ceva simpatie față de limba ungurească, de vreme ce el știe bine că îndată ce mărturiseste, că știe ungurește e și socotit între unguri, cum s'a făcut în cazul de față. Dezastuoase urmări ar avea nedreptatea aceasta făcută Românilor și pentru catolicism. Românul ține la limba lui mai mult ca la orice și îndată ce vede că lui nu i se mai dă voie să se roage lui Dumnezeu în limba proprie, îi e ușor Românului gr. cat. a trece la confesiunea fraților săi neuniți cu Roma. Cazuri au și început a se arăta....

Ministrul președinte și-a arătat dorința de-a intra în pertractări cu Românii, dar până acum nu am văzut nimic plausibil în această privință. Din contră preotul **Murășianu**, care are o familie grea, precum și cei doisprezece credincioși ai săi stau închiși de atâtea vreme, ca niște tâlhari, pentru simplul motiv, că și-au apărât limba și liniștea serviciului divin.

„Românul ține minte.”

„Să fie incredințat d. prim-ministru — încheie Prea Sfinția Sa — că poporul român, din a cărui fire și înțelepciune s'a născut cunoscuta zicală „Ține minte” (proverbul îl rostește Prea Sf. Sa în românește N. R.) acest popor într'adevăr „ține minte”, dacă îl lovește cineva în drepturile sale, dar tot în aceeași măsură știe să răsplătească cu recunoștință binefacerile, de cari a fost împărțit.”

Discursul primatului.

Primatele Ungariei, **Ioan Csernoch**, declară că nu voințe să tragă la îndoială cuvintele episcopului de Gherla, iar dacă s'a comis vre-o greșală în stabilirea parohiilor, cari să aparțină episcopiei de Hajdudorogh, pentru aceasta nu poartă vina nici el, nici comisia.

Comisia a stabilit parohiile pentru noua episcopie în baza datelor statistice. Corectitatea acestor date comisia n'a putut-o trage la îndoială, iar aceste date spuneau că comunele litigioase sunt maghiare și astfel au fost luate în bula „Christifideles”. Spune că a mai văzut și statistice compuse de partidul național român și cea a magnatului Eugen Szabó, cari ambele difer de statistica oficială, dar comisia trebuia să dea crezământ biroului de statistică. Reflectând dlui Episcop Vasile Hossu spune că e ceva firesc că s'au luat parohii și din provincia metropolitană română veche. Încearcă a dovedi această afirmațiune cu cazuri din istoricul iniințării episcopiiilor romano-catolice în Ungaria. Mai încearcă să răstoarne înțelesul adevărat al cuvintelor „in perpetuum statimus” din bula *„Ecclesiam Christi”* dată în anul 1853, zicând că aceste exprimă numai o consolidare a stărilor, până când nu se va ivi necesitatea schimbării, iar nu eternizarea lor. Maghiarii au căpătat acum o episcopie cu o limbă liturgică improprie pentru a periclita limba lor maghiară și ei nu mai trebuie să se teamă că vor fi crezuți de Români. Iar Românilor nu li s'a făcut nici o nedreptate. **Desaprobă procedura vicarului Jászkovits, care n'ar fi fost iertat să tulbure serviciul divin și astfel să provoace revolta îndreptătită a credincioșilor din Mofinul-mic.** Speră că

cu precauțiune și cu tact se vor putea potoli spiritele agitate. (Aprobări).

Răspunsul ministrului.

Ministrul Jankovich spune că biroul statistic a compus date pentru episcopia de Hajdudorogh după recensământul populațiunii din 1910. Recunoaște că patriotismul nu se manifestă numai în limbă, ci și prin alte împrejurări. Se alătură la cele spuse de primatele Csernoch. Promite apoi că **guvernul e de acord pentru a se face unele modificări, dacă se va constata necorectitatea datelor biroului statistic.**

Contele Tisza.

Ultimul orator în această dezbateră a fost primul ministru contele **Tisza**, care cu prefăcătoria lui caracteristică se pretează de cel mai mare binevoitor al Românilor, nu numai al celor din Ungaria, ci și al celor din România. Iau cuvântul — a spus contele Tisza — pentru că nu voiesc ca cineva să interpreteze eventual rău tăcerea mea la apelul ce mi l'a adresat episcopul Gherlei. Contele Tisza n'are altă dorință mai vie, decât crearea armoniei între Români și Maghiari. Armonia aceasta se va realiza — a zis contele Tisza — dacă vom elimina neînțelegerile, cari ne stau în cale. (N'ai decât s'o faci. N. R.) Roagă pe episcopul Gherlei ca cu puterea și autoritatea lui să influențeze în acest sens asupra credincioșilor săi, căci el numai așa crede că se va ajunge scopul.

Camera magnaților a adoptat apoi proiectul atât în general cât și în special.

După legalizarea procesului verbal s'a terminat ședința camerei magnaților seara la ora 7.

În preziua războiului sârbo-bulgar.

Nota-ultimatum a guvernului bulgar. — Atitudinea României. — Războiul sârbo-bulgar inevitabil.

Arad, 21 Iunie.

Telegrama adresată regelui Ferdinand al Bulgariei și prin care țarul Rusiei își arogă dreptul de a judeca în ultima instanță diferendul dintre Bulgaria și Serbia, a căzut în Bulgaria — cum am spus — ca un trăsnet pe cer senin.

Cauza este foarte ușor de ghicit.

Bulgarii, turmentați de beția triumfului ușor pe care l-au reperat asupra hordelor flămânde, nearmate, nedisciplinate și neinstruite, conduse de ofițerii politicieni ai junilor turci, în grandomania lor au crezut un moment că constituie — de acum înainte — o forță, cea mai mare forță din estul Europei, care va trebui să ia loc alături de marile puteri europene. Când colo, telegrama țarului i-a desmeticit din halucinația în care căzuseră și le-a amintit că dacă au învins pe Turci, aceasta o datorează alianței balcanice pe care țarul Rusiei a pus-o la cale și, deci, numai el are căderea s'o desfacă.

Bulgarii erau dela început gata să accepte arbitragiul în ceea ce privește zona litigioasă, pe câtă vreme Sârbii cereau revizuirea tratatului întreg; țarul Rusiei obligând părțile de a accepta arbitragiul pentru întreg diferendul, însemnează că de fapt desiiințează tratatul, în care — după cât se afirmă în cercurile bine informate — se va conduce nu după argumentele etnice cari au precumpănit în încheierea alianței. — ci după interesele „slavismului întreg”, de al cărui protector se erijează.

Aceste interese — cine nu știe — cer ca Serbia să se emancipeze de sub tutela economică a Austro-Ungariei, și cum aceasta nu s'a putut face prin eșirea ei la marea Adriatică, trebuie să se facă, dându-se Serbiei o frontieră comună cu Grecia — aliata ei de mâne sub egida Rusiei — pentru a putea avea o altă ieșire liberă la mare, atunci când Albania, prizonieră a Austro-Ungariei, din ordinul acesteia, i-ar închide accesul la marea Adriatică.

Și țarul care știe că intențiunile lui sunt de mai înainte cunoscute în Bulgaria; că Bulgaria sub influența diverselor împrejurări — agitațiile

macedonene, intrigile austro-ungare, etc. — nu va putea accepta o știrbire a dreptului ei în Macedonia, drept consacrat prin tratatul de alianță, — s'a grăbit să amenințe Bulgaria cu represalii în cazul când nesocotind interesele slavismului, s'ar lua după intrigile Austro-Ungariei și ar declara războiu Serbiei. Că amenințarea țarului este adresată Bulgariei, nu începe nici o îndoială. Serbia poate aștepta în liniște desfășurarea evenimentelor; ea nu pretinde nimic dela Bulgari; ținuturile litigioase sunt în stăpânirea ei și Bulgarii, ca să le poată lua, trebuie să declare Serbiei războiu. Războiul de altfel era să isbuonească în ziua predării notei prime prin care guvernul bulgar refuză revizuirea tratatului de alianță, refuz care era să fie urmat de anexarea Macedoniei de către Sârbi, dacă nu intervenea telegrama țarului.

Trebuie să se știe însă, că **războiul a fost amânat, nu însă și înlăturat.**

În ziua când augustul arbitru va decide ca Monastirul și Ohrida să rămână Serbiei, războiul va isbucni; va isbucni cu sau fără voia guvernului.

Intellectualii macedoneni, institutorii, profesorii, foștii revoluționari, se grăbesc să se înroleze în armata bulgară. Numărul lor se urcă la zeci de mii. Această armată de macedoneni, regulată și neregulată, va da semnalul războiului fratricid.

În peninsula balcanică nu este loc pentru două state slave de aceeași putere. Unul din ele trebuie să aibă preponderanță asupra celuilalt. Altă soluție nu există: războiul, numai războiul are sarcina de a spune dacă Bulgaria sau Serbia trebuie să fie Piemontul Slavilor de sud.

Este o luptă pe viață și pe moarte între forța brutală și cea intelectuală; cea dintâi aparținând rasei bulgare, cea de-a doua celei sârbe.

Zilnic se comunică din străinătate diferite știri privitoare la atitudinea României în cazul unui nou războiu în Balcani. E de prisos a spune că aceste știri dacă nu sunt tendențioase sunt cel puțin necontrolate.

„Guvernul român — scrie ziarul „Acțiunea” — și-a fixat linia lui de conduită și nu are nici un motiv s'o ascundă. România vrea pacea — dar nu poate admite ca pentru această pace interesele ei să fie nesocotite. Dacă Bulgaria nu va pricepe că îndeajuns au suferit statele civilizate din cauza statelor balcanice și va reaprinde iar focul atunci nu mai începe îndoială că România va lua pozițiune și cu forța militară va împiedeca o expansiune bulgară nemăsurată care ar pune în pericol echilibrul ce trebuie să se menție între statele balcanice.

Și că suntem pregătiți pentru această eventualitate nu e nevoie s'o mai afirmăm.”

Agravarea conflictului sârbo-bulgar.

Viena. — Guvernul bulgar a răspuns la nota Serbiei în chestia revizuirii tratatului de alianță. Răspunsul a fost predat ieri guvernului sârbesc. Guvernul bulgar caută să respingă toate motivele de revizuire ale Serbiei, în același timp soamează guvernul sârb a evacua imediat teritoriile cuvenite Bulgariei în sensul tratatului de alianță.

Tonul așa de hotărât și de energic al acestui răspuns, îi dă caracterul unui **ultimatum, și dacă Serbia nu va ține seama de el, războiul nu va mai putea fi înlăturat.**

Belgrad. — Din sursă guvernamentală se afirmă că guvernul sârbesc respinge toate condițiunile de demobilizare puse de Bulgaria. În consecință conflictul a atins faza cea mai gravă. Războiul poate fi socotit ca sigur.

Sofia. — Guvernul bulgar a primit telegrama în cari i se arată că trupele sârbești, în mai multe puncte au luat ofensiva contra celor bulgare, cauzându-le pierderi. Față de acest atac, Bulgarii s'au văzut nevoiți să atace și ei, respingând pe Sârbi cu mari pierderi.

O bandă bulgară, foarte puternică, a aruncat în aer cu bombe, stațiunea Hadschylar, la sud de Cumanovo. O altă bandă a capturat un transport de muniții și proviziuni sârbești, iar o a treia a făcut să deraieze un tren în care se aflau trupe sârbești, cari au avut 30 de morți și 140 de răniți.

Trupele sârbești au început o goană contra numeroaselor bande bulgare, cari și-au reluat operațiunile cu aceeași îndrăzneală ca pe vremea stăpânirii turcești.

Sofia. — În toate cercurile politice de aci produce mare surprindere și indignare faptul că primii-miniștri *Pasici* și *Venzelos* au plecat la Petersburg cu toate că Bulgaria a declarat că nu poate lua parte la tratativele din capitala Rusiei decât după ce Serbia va fi declarat că va împlini angajamentele luate prin tratat.

Guvernul român n'a tratat cu guvernul bulgar.

București. — Ziarul „*Actiunea*” publică următoarea desmintire:

„Desmintim în modul cel mai categoric, telegrama din Viena prin care se spune că guvernul român ar fi tratat cu guvernul bulgar pentru eventualitatea războiului ce se pregătește în Balcani.

Guvernul român n'a tratat absolut cu nici un personaj diplomatic bulgar și nici cu guvernul din Sofia”.

Turcia va păstra neutralitatea. — Teamă de România.

Viena. — „*Neues Wiener Tagblatt*” află din Berlin:

„Probabilitățile unui război bulgaro-sârb au crescut în cele din urmă douăzeci și patru de ore. Se așteaptă cu mult interes atitudinea guvernului din Petersburg față de eșuarea acțiunii care avea de scop să dea țării dreptul de a se decide. *Depinde foarte mult și de atitudinea României în acest conflict.*

Intre Sofia și Constantinopol au urmat de câteva zile continue tratative, astfel că din partea Turciei Bulgaria va avea siguranța liniștei depline. *Nu s'ar putea spune același lucru despre relațiile româno-bulgare.*

CRONICA ȘCOLARĂ

DIN CIRCULARUL P. S. S. EPISCOPULUI RADU.

Terminul concursului general. Resumăm aci capitoul V. al circularului P. S. S. episcopului Radu adresat întreg clerului diecezei gr. cat. orădane în chestiunile școlare diecezene:

Consistorul diecezan va ține ședințe în chestiunile școlare la 3 Iulie. Pentru admiterea la **Sf. Teologie** a recurenților se aduc următoarele la cunoștință: Anul acesta la teologia gr. cat. orădană se primește un număr restrâns de tineri, din cauza abundenței de preoți în dieceză; recurenții până la 2 Iulie au să-și prezinte cererea aceluia de testimoniu de maturitate și atestat de avere netimbrat, iar în 3 Iulie dim. la orele 7 au să se supună vizității medicale în Seminarul de casă. Cei primiți deja, ori cei cari vor fi primiți la Orade au să plătească didactru de 25 cor. pretins de facultatea teologică de rit latin de acolo, și să-și cumpere cărțile de studii.

La **Seminarul de casă** din Orade, elevii gimnaziali au să plătească pentru întreținerea de un an 445 cor. întocmai ca în trecut, îngăduindu-li-se ca această taxă să o plătească în două, cel mult în patru rate anticipative. — Stipendiile formându-se numai pe un an șc., ceice voiesc să le aibă să înainteze rugărilor până în 2 Iulie. Toți, și stipendiști și cei cari intră în seminar pe cheltuiala lor, trebuie să trimită 10 cor. până la 20 August Rectoratului seminarial, — pentru acoperiri de spese; suma aceasta se va socoti în suma de întreținere, la caz de neprezentare a elevului însă nu se va restitui. Recurenților le trebuie următoarele documente: atestatul clasei premergătoare, atestat medical, certificat de revaccinare și atestat de paupertate.

Tot Rectoratului seminarului au să înainteze rugărilor recurenții pentru clasa I și V gim. dimpreună cu 12 cor., până în 24 Iunie, — recurenții pentru clasa a V-a să trimită testimoniu clasei IV până la 30 Iunie dimineața.

Condițiunile de primire la **Internatul Pavelian din Beiuș**: taxa de întreținere pentru un an școlastic e 388 cor., încolo au să se observe condițiunile puse pentru Seminarul de casă din Orade, — cu excepția că cele 10 cor. anticipative să fie trimise Rectoratului Internatului Pavelian din Beiuș.

Pentru primirea elevelor în **Internatul Pavelian de fetițe împreună cu școala civilă din Beiuș**, au să fie trimise rugărilor până în 1 August c. Ordinariatului episcopesc fiind aceluia de carte de botez, testimoniu școlastic, atestat medical despre starea sănătății și revaccinare. Taxa de întreținere e 300 cor., pe lângă 70 cor. pentru uniformă.

La preparandia diecezană gr.-cat. arădană, cu 1 Septembrie 1913 se fac câteva schimbări reclamate de situații grele financiare. Până anul acesta cercetătorii preparandiei erau întreținuți gratuit. Pe anul școlastic 1913—14 taxele vor fi:

a) pentru întreținere întreagă 350 cor.

b) pentru vipt întreg 260 cor.

c) pentru prânz și cină 220 cor. și cari trebuie solvite totdeauna în cel mult patru rate anticipative, fără nici o altă așteptare.

Se constituiesc totuși 10 locuri gratuite, pentru dobândirea cărora recursurile aceluia de ultimul testimoniu, atestat medical și atestat de paupertate sunt a se susține Ordinariatului episcopesc până cel mult în 31 Iulie a. c. Tot acolo și până la acest termen pot recurge și aceia, cari pe baza pregătirilor și a purtării neexcepționabile din cauza mizeriei pot spera la moderarea taxei de mai sus.

Totodată se aduce la cunoștința celor interesați, că pe anul școlar 1913—1914 fiecare elev preparandial va avea să plătească la Direcțiunea preparandială 10 cor. taxă de înscriere și 6 cor. în fondul de pensii al profesorilor. Afară de aceasta pentru cărți și revizite vor fi de a se plăti:

în cursul I 64 cor., în cursul II 40 cor., în cursul III 60 cor., în cursul IV 30 cor.

Toți petenții pentru intrarea la preparandia diecezană orădană — sunt încunoscințați prin circularul P. S. Sale că împrejurările din dieceză sunt îmbunătățite și foarte favorabile pentru învățători.

Felicia Gh. Vasiliu.

Precoce copilă în etate de 5 ani, care e predestinată a fi un geniu muzical al României

va sosi și în Arad spre a da o audiție muzicală: cânt, declamație și pian.

Iată un copil care la o vârstă atât de fragedă a putut să farnece și să uimească pe toți, prin genialul său talent în concertul dat la Ateneu în București. Toate zările din țară sunt unanime a aduce elogii acestei mici artiste, care cunoaște profund tainele muzicii; cântă cu pricepere și nuanțează ireproșabil și cu sentiment, ca și o artistă desăvârșită.

Versurile zise de dânsa sunt corecte; dicțiunea impecabilă, mimica și gesturile studiate.

La o audiție muzicală a iubitei poete suverane Carmen Sylva, această copilă a fost viu felicitată și M. S. Regina a spus: „Dumnezeu a dat acestui copil tot ce trebuie unui geniu

și care nu va întârzia să ajungă la zenitul înalt al artei muzicale, făcând fala țării sale.”

Vom anunța la timp cetitorilor noștri ziua audiției.

INFORMAȚIUNI

Arad, 21 Iunie n. 1913.

PENTRU ÎNFIINȚAREA UNEI SOCIETĂȚI SPORTIVE ROMÂNEȘTI ÎN ARAD.

O rugămintă către societatea românească arădană.

Arad, 21 Iunie.

Anii trecuți se agitasă în Arad ideea înființării unei societăți sportive românești. Câțiva intelectuali au făcut întinsă propagandă, dar nepregătit cum era terenul, lipsind elementele cari să dea viață și consistență mișcării, fără întrerupere, societatea românească a părăsit ideea.

Nu se poate ști cât ar fi durat această stare de lucruri, dacă elementele românești înscrișe și active la cele trei societăți sportive ungurești din Arad — în mijlocul cărora au reperat frumoase invingeri — nu ar fi pornit ele din nou ideea înființării unei societăți românești de sport. 45 de tineri recrutați dintre meseriașii, funcționarii și studenții români arădani, aproape toți înscriși la cele trei societăți ungurești, măguliiți de invingerile și gloria ce le-o aduceau acelor societăți și treziți la conștiința românească, de câteva săptămâni roagă *intelectualitatea românească arădană să se asocieze mișcării lor și să dea tot ajutorul pentru înființarea societății românești de sport.* Și cu atât mai mult o fac aceasta cei 45 de inși cu cât știu că o parte a intelectualilor români profesază sportul în sânul societăților ungurești pomenite.

Mai mulți intelectuali au promis că vor da tot ajutorul, ba au primit să stea în fruntea acestei mișcări, convinși că trăinicia societății românești de sport e asigurată de priceperea și energia — celor 45, cari s'au distins în repetite rânduri la întrecerile de football și alergări, sub steagul societăților ungurești, — precum și a celor ce vor lua parte activă din rândurile intelectualilor. Terenul, astfel, e cât se poate mai favorabil. Săptămâna viitoare vor circula liste de subscriere și credem că intelectualii Aradului vor îmbrățișa în cea mai mare parte ideea sportivă.

În sprijinul acestei idei vin atâtea argumente viguroase luate din rosturile societății umane și naționale.

Mișcările sportive de câteva decenii dau apănagiul întregii societăți omenesti din Apus. Cultivarea lor e o necesitate imperioasă în viața acelei societăți. Sportul în Apus a evoluat, s'a desăvârșit, a îmbrăcat formele cele mai adaptabile trebuințelor fiziologice ale organismului omenesc. Nenumărate rezultate are sportul, rezultate accentuate în repetite rânduri de către tinerimea noastră universitară din Budapesta în ziarul nostru, cu prilejul intensei propagande pentru înființarea unui club sportiv în sânul societății „Petru Maior”; accentuate apoi de colaboratorul nostru din Paris d. Adrian Corbul în articole competente — prin cari se incuraja societatea „Petru Maior” ca să ducă la isbândă

Jertagrafia

cele mai noi și mai rezezi copii fotografice și în timpul cel mai scurt pe un fond curat cu linii negre, cu o punctualitate sigură potrivite pentru pianuri de prezentat autorităților execută ca o specialitate deosebită fabrica, de hârti artistice a lui

Fellner Leó, BUDAPEȘT, V. Váci út 4. Telefon 28—48. Adresa pentru telegrame: „Positiv” Budapest. — Apartament special pentru comanda din provincie.

(E 105—20)

ideea sportivă. Dar se pare că lipsesc deocamdată acestei societăți mijloacele materiale. (Tinerimea noastră universitară din Cluj — cum ne-a relatat o corespondență ocazională — începuse chiar o mișcare sportivă pe un domeniu al dlui Dr. Elie Dăianu). Insemnătatea națională a sporturilor s'a dovedit de atâtea ori cu prilejul întrecerilor mari, mai în urmă cu prilejul Olimpiadei din Stockholm.

Cu întemeierea societății de sport arădane intelectualii noștri fac primul pas în profesarea sportului la Români ardeleni, vor începe cei dintr-o grupare socială puternică cu atâtea neprețuite foloase. La rândul lor și intelectualii români din celelalte orașe se vor atașa ideii sportive, și vor înființa societăți. În Brașov există o reuniune de gimnastică și cântări, care, îndeosebi iarna, se întrunește regulat, — terenul pentru o mișcare sportivă intensă e pregătit deja.

Dacă numărul celor ce se vor asocia ideii sportive în orașul nostru va fi mare, deja în Duminică viitoare se va ține o *adunare de constituire* în localul Casei române.

Incontestabil că deodată cu răușita acestei grupări sociale în Arad, satisfăcându-se un interes de viață românească, foloasele ce vor rezulta vor fi neprețuite. Din energia acestei grupări se vor putea realiza și alte grupări sociale promovând și alte interese de viață ale societății românești arădane.

Să înființăm societatea sportivă românească!

Mersul vremii.

Raportul institutului meteorologic anunță scădere în temperatură și ploa.

Prognostic telegrafic: zile răcoase, ploa.

Temperatura la amiază a fost de 18.2 C.

O proastă reclamă. În legătură cu proasta reclamă ce și-a permis conducătorul băilor dela Borszék, dând în vileag minciuna, că principii români vor petrece vara asta acolo, ni se mai scrie din București:

Ziarul „Unversul” a primit o telegramă din Budapesta în care se comunică că principele Ferdinand, moștenitorul tronului României, va petrece vara aceasta câteva săptămâni cu familia la Borsec.

Această știre a produs în primul moment o indignare generală în publicul românesc din Târnăveni, care nu-și putea îndestulă imaginația că s'ar fi luat o astfel de hotărâre din partea familiei princiare de a petrece vara la niște băi ungurești, într-o țară unde frații noștri sunt batjocoriți și persecutați în modul cel mai infam, de „prietenii” României. Imediat însă ziarul oficios „Inainte” a desmintit această falsă știre, de care Ungurii au uzat — firește fără absolut nici un efect — să-și facă reclamă acestei băi ungurești.

În caz de a petrece familia princiară în Ardeal ar trebui să meargă la excelentele băi dela Sângeorzul-Năsăudului, localitate curat românească într'un ținut pur românesc, proprietate românească și administrată de o societate românească (Hebe).

Vizita prințului Carol al României la Cotroceni. Din București primim știrea că Mercuri la orele 3 d. a., A. S. R. prințul Carol a venit pe neașteptate la Cotroceni, pentru a vizita pe inginerul Vlaicu și a se interesa de aproape de accidentul suferit săptămâna trecută. Descinzând din automobil în fața hangarului prințul Carol a cercetat modificările aduse vechiului model de aparat și a rămas pe deplin satisfăcut. Drept probă a acestei mulțămiri, prințul a exclamat:

— *Așa cum e, aparatul acesta e superior oricărei construcții germane.*

Inginerul Vlaicu redusese suprafețele ariepelor înclinându-le în diagonală spre pupă și schimbându-le unghiul de incidență.

Imediat după sosirea prințului a venit și d. general Boteanu care era la școala militară de aviație.

Vreme de o jumătate de ceas A. S. s'a întreținut cu Vlaicu cerându-i toate lămuririle asupra noului aparat care urmează să fie montat zilele viitoare, pe urmă a trecut în revistă motocicletele Moto Reve comandate de ministerul de răs-

boiu și furnizate de casa Magnani, pe cari le-a găsit superioare construcțiilor similare, deși d. general Boteanu era de părere contrară.

Părăsind hangarul inginerului Vlaicu, prințul Carol s'a întors în oraș.

La orele cinci după amiază d. Vlaicu a primit vizita atașatului militar german și a căpitanului Krey din aviația germană, care în timpul războiului balcanic fusese în serviciul Turciei în calitate de pilot.

Atașatul a admirat mult construcția aparatului și a constatat că *acesta e singurul monoplan care are toată stabilitatea și nu e expus să se răstoarne în aer, în timpul virajurilor sau a defectelor ce ar surveni la motor.*

La școala militară de aviație s'a făcut o inspecție, iar la orele 6 jum. s'au făcut sboruri de către inginerul Vlaicu și o parte a ofițerilor piloți.

Tuberculoza seceră cele mai multe vieți în țara noastră. O revistă italiană dă o statistică despre răspândirea tuberculozei în Europa. Într'un număr trecut amintiserăm că numărul cazurilor letale de tuberculoză în monarhie, îndeosebi în Ungaria, e foarte mare și acuzam serviciile sanitare ale țării pentru neglijența lor. Revista italiană constată că într'adevăr cele mai multe vieți luând în combinație toate țările din Europa le seceră tuberculoza în Ungaria. În fiecare an la 1 milion de oameni pier 3300 din cauza tuberculozei.

Tara noastră năpădită de toate relele sociale, cărmuită prin legile anarhice ale unui regim politic incurabil în șovinismul și despotismul ce-l profesează, — natural că servește de un admirabil mediu tuturor boalelor epidemice și contagioase. Din cele 500.000 de morți într'un an în Europa, aproape 200.000 îi dă Austro-Ungaria!

Revista italiană explică o cauză a răspândirii tuberculozei în așa mare grad pe pământul monarhiei — în urma *emigrărilor* prea multe în America a locuitorilor. Din America importă aceștia microbii de tuberculoză, în cea mai mare parte. — Emigrările sunt semnele mizeriei, sărăciei insuportabile a locuitorilor. Contingentul celor trecuți din țara noastră peste ocean îl dau, în mare parte Români ajunși la sapă de lemn, și, ce e dureros, trupul lor trebuie să se infecteze de boalele americane.

Cununie Măne Duminică la orele 12, în catedrala din Arad, își va serba cununia amicul nostru d. *Dr. Ambrosie Ilie* avocat în Lipova cu dșoara *Antia Marchiș*. Actul cununiei îl va oficia însuși P. S. Sa părintele episcop *Ioan I. Papp* cu asistența convenită. Nuni vor fi d. *Dr. Romul Velic* cu doamna din partea miresei și d. *Vasile Goldiș* cu doamna din partea miresei. După cununie P. S. Sa părintele episcop va da nuntașilor masă în reședința Sa din Arad.

Trimitem tinerei perechi felicitările noastre!

Din acest prilej d. *Dr. Ambrosie Ilie* a dăruit pentru fondul ziaristilor români 20 cor.

Halucinațiile unor ziare ungurești din Arad. Ziarele ungurești „Függetlenség” și „Arad és Vidéke” publică azi știrea că directorul „Albinei” din Sibiu d. Partenie Cosma și secretarul acestei bănci petrec de câteva zile în Arad pentru ca să presioneze mai ales asupra dlor funcționari ai institutului „Victoria” din Arad în scopul ca la alegerea de deputat care va avea loc în 28 c. să-și dea votul pentru contele Ștefan Tisza.

E de prisos, credem, să mai spunem că după cum se vede — numitele ziare sufer de proasta boală numită halucinație.

La fondul ziaristilor români din Ungaria au mai intrat 50 cor. dela banca „Sebeșana” din Sebeșul sășesc, ca răscompărare de anunțuri funebreale și cunună pentru reposatul Ioan Oncescu președintele băncii „Sebeșana”.

Din dieceza Lugojului. Se excrie concurs la parohia Ciuchicui, protopopiatul Oraviței, parohia Gerliște din protopop. Bocșei, apoi la Hălmagiu mare și la parohia Lupeni prot. Jiului. Concursul e publicat cu termenul de 1 Iulie n. a. c. Stațiunile de învățători vacante sunt următoarele: Hobiciei-Uricani (prot. Jiului), Câmpul lui Neag (prot. Jiului), Iladia (prot. Oraviței), Furlug (prot. Vermeșului), Igris (prot. Torontalului), Comoriște (prot. Varadiei), Vermeș (prot. cu acelaș nume), Gerliște (prot. Bocșei) și Gherman (din acelaș protop.). Concurenții vor avea să-și înainteze cererile la oficiul protopopesec respectiv până la 15 Iulie n. a. c.

Logodnă. Dșoara Paulina Simon din Arad și d. Dimitrie Drecin din Micălaca — logodiți. Felicitări!

Un parlament în — cinematograful. O idee salutară i-a venit în minte unui proprietar de case de filmuri din Paris. Adică — s'a socotit el — oare burghezimea nu merită să vadă baremi fața deputatului, pentru care s'a însuflețit ea atâtea, dându-i votul, această ultimă rezervă de stimă ce i-o poți da unui om. Ba proprietarul nostru s'a gândit și mai mult: să-i arate burghezimei și munca din cameră a alesului ei. — Dreptaceea s'a pus în practică cu deputații fruntași din parlamentul francez, cari i-au dat voie să le cinematografeze întreagă activitatea din casa țării, opunându-se bineînțeles pretențiunii cam obraznice a proprietarului de filmuri, care voia să comită și o mică indiscreție.

El ceruse anume să-i permită să pună pe film și activitatea din sala de buffet a Magnificențelor.

Ba încă deputații auzind, că în fiecare sedință vor fi cinematografați, ci-că s'au pus pe lucru — nevoie mare! N'ai mai vedea un deputat făcându-și somnul de după masă în camera lumenei, să-l cați cu lumina și nu altceva. Atâtea ne spun știrile. Eu la dreptul să vă spun, când le-am citit mi-a venit să plâng de prostia întreprinzătorului. Cum n'a putut el veni la noi în Ungaria cu asemenea misiune. Ar fi avut un succes, care l'ar fi pus în rândul celor mai bogați bancheri din Franța. Ar fi putut eterniza manifestările cele mai eterogene ale pantlăcarilor noștri împinteați din parlamentul de pe malurile Dunării. Ar fi avut serii întregi de reprezentații comice și tragi-comice exercitate cu cea mai mare competență de gravii reprezentanți în dietă ai viței lui Arpád. Începând cu bătaia, ce-a mâncat-o fostul prim-ministru Kuen-Héderváry, continuând cu ridicolele reprezentații de „Katzemusik” date gratuit de către abili comediantii din opoziție până la bătaia din parlament a lui Lehel Héderváry cu agentul de șampanie căpitan Gerő. — Doamne, ce bine și-ar fi petrecut străinii!

Canalul Panama — isprăvit! Se anunță din New-York că Joi a fost isprăvit faimosul canal Panama, putând să traverseze acum vapoare. S'a dat cu acest prilej o mare manifestație a acestei învingeri, mii de muncitori au sărbătorit momentul năvălirii apei în canal. Natural că lucrările încă nu sunt cu totul isprăvite, mai trebuiește munca alor mii de brațe pentruca să poată întări tărâmurii de pământ moale ce se surpă neconținut.

Primele lucrări ale canalului se făcură la 1881, dar neisbutind antreprenorii să-l taie nici în 7 ani, în 1889, după ce cheltuiră 1171 milioane de franci, curmară lucrările. Reușind azi să fie tăiat, civilizația omenească prăznuiește încă un eveniment mondial. Canalul Panama leagă două oceane: Atlantic și Pacific.

În decursul lucrărilor prime, nereușite, guvernul francez a pornit faimosul proces „Panama” împotriva antreprenorilor canalului, îndeosebi împotriva aventurierului Cornel Herz, care a stors 10 milioane de franci sub pretext că delatură criza cu canalul, însă n'a succes. Herz a fost întemnițat pe timp de 5 ani. Ceilalți antreprenori au fost dăruiți cu alte pedepse grele, unul Reinach de disperare s'a împușcat.

Istoria „panamalei” din Ungaria o cunoaștem cu toții, e recentă și la ordinea zilei. Până acum ea a avut aici o jertfă, pe Lukács, „cel mai mare panamist al Europei”, cum i-a zis Désy.

Dispoziții pentru oprirea emigrărilor în America. Din cauza enormului număr de emigranți din străinătate cari asaltează o mulțime de posturi și funcțiuni în America, băștinașii americani simt pe inimă o tot mai apăsătoare greutate. Acești băștinași își zic că oaspeții abuzează de libertățile politice și sociale ce le oferă America, uneori chiar le iau locul acești străini prin capacitățile lor de muncă. Deodată cu ajungerea la președenție a lui Wilson în Statele-Unite problema impusă de băștinașii americani pare a-și

găsi o soluție în favorul acestora. Senatorul Dillingham a pregătit un proiect prin care limitează numărul emigranților în America în următorul chip: orice națiune din străinătate poate trimite, din acest timp, numai 10 procente din numărul emigranților respectivei națiuni aflători acum în America. Senatorul crede că emigrările din Austria, Ungaria, Italia și Balcani se vor reduce, — în folosul nemților și englezilor, cărora li se deschid largi drumurile către America. Și încă o condițiune pentru puținii emigranți: numai celor sănătoși fizicește și sufletește (cu atestat medical) le va fi permis să pășească pe pământul american, — deci vor fi supuși aceluiași vizitații ca recruții la înrolarea în armată.

Jertfe de-ale aviației. În Johanisthalul Berlinului aviația a secerat alte două vieți. Pilotul Krastel s'a urcat într'un aeroplan încă cu o persoană. Neputându-se echilibra aeroplanul în primele clipe la înălțare de pe teren, din cauza lipsei de stabilitate, deja la 10 metri s'a prăbușit la pământ zdrobindu-se, rămânând moarte pe loc și cele două persoane. Cu toate că pilotul Krastel a cules cu sborurile lui îndrăznețe în deosebite rinduri furtunoase ovații și credea să aibă un noroc și mai frumos în viitor, — a trebuit să sfârșească atât de tragic.

Un cadavru la o clinică din Berlin. La clinica profesorului Lewin din Berlin a fost adusă o cutie, nefiind însă profesorul acasă portarul clinicii a reținut în odaia sa cutia până a doua zi. Când portarul a voit să înmâneze profesorului Lewin cutia, s'a observat un șiroiu de sânge cum se scurge din ea. Profesorul n'a voit să primească cutia care a fost inspecționată de poliție — găsiindu-se jumătatea de jos a unui cadavru de femeie. A fost alarmată întreaga poliție din oraș pentru a se putea da de urmele criminalului care trimisese cadavrul ciopărtit clinicii lui Lewin. Se pot afla și nebuni în lumea asta, cari să-și poată bate joc până și de clinici.

Scrisoarea unui soldat bulgar dela Ceatalgea către un proprietar din România. Dăm aci, așa cum a scris-o, cu ortografia și stilul ei, scrisoarea pe care a primit-o un mare proprietar din România dela bulgarul zarzavagiu care cultivă pe proprietatea sa zarzavaturile în mare cantitate. Scrisoarea este dela Ceatalgea. Autorul scrisoarei este într'un regiment de infanterie și a luat parte la mai multe lupte. Scrisoarea este foarte interesantă fiindcă arată credința bulgarului că ar bate lumea întreagă dacă ar fi lăsat să se lupte. De altfel nici nu se lasă să plece din tabără decât scrisorile scrise în acest ton. Cenzura operează cu strășnicie, cum arată și scrisoarea ce reproducem aci:

Sălutarea.

Boerule viu să vă salut cu sănătatea mea ce mă află la câmpul de luptă. Și prea cum Dorresc Sănătatea D-ra Boerule de astă toamnă de când am plecat Din țara D-ra Așa Vesel când am băut la D-nu Oprescu și așa Vesel am ajuns la peretele Constantino Pole Catalia tota earna am rabdat frigorele cele mai grodave. Și am primit ordin Di la Țarul nostru „Ferdinand” că ne oprit puterile cele mari că dacă nu era puterile cele mari azi eram în Egipt (Mormântului Dlui Christos). No de pe cum se primește orden o să Facem un Demers spre Sirbia Și Grecia fiindcă am fost intruniți și nu putem intelege cu ei și acum dor aștepta Armata noastră orden dila Țarul nostru Ferdinand cit om afla că declara razboi în 24 de ora sintem în Bel-grad și Atina Boerule pina acuma evropna na aștiut nimica nici idia pentru armata noastră No Din Anul acest o să aibe în Vederea N'o poti că sa nu ne lase puterile cele Mari a-mintinea ne amduce în 24 de ora în capitalul Sirbiei și Greciei Ast cetit Boerule cum am derămat imperiul Otoman!

Boerule vă rog foarte mult a mă scuza pentru greselile gramatice ca sântem în munte și mese de scris (nu sunt) am scris pe Manerca care Beau apa și dila câmpul de lupta a declarat guvernul nostru Tenștura Pecetelor noștri a scrișorelor Armatei și vă rog Vești pe Tata dupa cum că sânte Sanatos și nu ne lase punem data scrișorelor. Sa dea D-zeu sa se faca pace că sa pin și eu pe la D-ra și să dea Dumnezeu sa va gasesc sanatoși Boerule aștept Din zi în zi raspunsul D-ra...

La Bibliotecă „Tribuna” se află de vânzare **Harta etnografică a Transilvaniei cu supliment de N. Mazere, profesor în Iași. Harta costă cu supliment cu tot cor. 6.50 + porto postal.**

Cronică literară.

O indiscrețiune.

Octavian Goga ca dramaturg.

De Adrian Corbul.

Oamenii, orice s'ar spune, sunt departe de a fi pretutindeni la fel. În aceeași țară, în aceeași provincie chiar, ei se prezintă în grupuri deosebite, dacă nu ca rasă cel puțin ca apucături. Există fraze locale. Observatorii găsec delat oraș la oraș și dela sat la sat inflecțiuni deosebite ale vocii și deosebite contracțiuni ale mușchilor feței.

Pe coasta Normandiei de unde scriu aceste rânduri, întâlnesc porturi, umbrete și obiceiuri cu totul altele ca în departamentul Senei, Uniformitatea locală a normandezilor, adică felul lor general de viață, contrastează cu apucăturile și cu aspectul general al bretonilor sau al lorenilor. Și totuși, ei sunt cu toții Francezi. Ei fac însă parte din același neam, cu varietatea pe care o prezintă între dansele animalele unei aceleiași clase — a clasei felinelor, dacă voțiți.

Pretutindeni în jurul meu, siluetele normandezilor se desprind pe fondul de smaragd al mării. Felul lor de a se hrăni, de a vorbi, de a râde și de a păși mi-se înfățișează pentru întâia oară în viață. El nu mă surprinde însă prea mult. Am impresia, și cred că este adevărată, de a-i fi cunoscut mai dinainte. Și eram pregătit nu numai să întâlnesc fețele lor roșcovane, privirea lor și-reată și grea, și trupul lor masiv, dar să determin până și sufletul lor bănuitor și viclean. I-am văzut doar de atâtea ori iubind și suferind, stând la masă ori încheiând târguri prin cărciumile de bălciu, încât mi-a trebuit puține zile ca să mă familiarizez cu nota intimă a existenței lor. Astăzi îmi pare, că odată, nu știu când, aș mai fi trăit printre ei.

Și am trăit cu ei, într'adevăr, în povestile lui Maupassant și în nemuritorul roman al lui Flaubert. Acești doi normanzi de geniu ne-au descoperit cu un relief durabil sufletul compatrioților lor. Au mai fost scriitori în Franța cari să ne fi vorbit de această rasă interesantă. Din opera lor însă noi i-am prins numai pe oameni, pe oameni în general. În mintea noastră au rămas și trăiesc laturile universale ale acestor personaje; armura normandă cu care se îmbrăcaseră autorii lor s'a desprins de pe ele. Ea s'a topit. Aceasta, fiindcă acei cari le-au creat n'au fost nici ei normanzi. Geniul nu este îndestulător pentru a înfățișa în literatură o rasă, un neam, un grup din care nu facem sau n'am făcut parte. Amintirile copilăriei și ale tineretului sunt singurele cari se despoze în carnea, în sângele și în sufletul nostru, și numai ele, când avem și talent, ne ajută să creăm ființe caracteristice, speciale și vii.

Dar nu poporul normand mă preocupă în aceste momente, ci cunoștința recentă pe care am făcut-o cu românii din Ardeal. Până mai ieri îi iubiam fără să-i cunosc cum trebuie. Viața lor se înfățișa în mintea-mi, îndepărtată și vagă. Aveam impresia că deosebesc dela distanță un popor de siluete mișcându-se în brumă. Râsul, plânsul și sbuciumile lui îmi ajungeau la urechi cu un răsunet surd de ecou. Și una din marile mele dorinți era tocmai de a vedea de aproape, în lumină clară de soare, de a desluși în amănuntele lor fizice și sufletești pe fiii acestui neam năcăjit...

Dorința mea s'a realizat. Ceea ce proza lui Slavici și versurile lui Coșbuc și Iosif nu mă făcuseră să cunosc cu destul relief, am găsit-o în drama pe care Octavian Goga a terminat-o de puține zile în odaia sa din dosul lui Champ de Mars.

Îmi dau prea bine seama că relevarea acestui fapt literar constituie în realitate o indiscrețiune din parte-mi căci piesa dlui Goga am cunoscut-o, ca să zic așa, prin surpriză. Intr'una din vizitele mele l-am găsit apiecat pe masa lui de scris, deasupra unui caet de format mare, pe care dintr'o aruncătură de ochi, am prins sugestivul titlu, de : „Domnul Notar”. L'am privit întrebător și curios pe poet, l'am rugat să mă pună și pe mine în curent cu activitatea sa literară. Goga a cedat stăruințelor mele vii. Am aflat astfel că *Domnul Notar* este o piesă în trei acte pe care o sfârșise chiar în ziua aceea și pe care o va da probabil la toamnă Teatrului Național din București.

Amănuntele acestea n'au făcut decât să-mi excite curiozitatea. D. Goga îmi spusese că piesa d-sale era

luată din viața poporului ardelean; cum era să nu insist din nou ca să mi-o cetească? Rugămintea mea a avut un rezultat. Astăzi, piesa lui Octavian Goga îmi e cunoscută și scopul articolului de față este de a vă vorbi de ea.

Să mi se dea voie acum să formulez o rezervă. Acei cari mi-au făcut cinstea să mă urmărească în activitatea mea publicistică, și-au format poate convingerea că firea m-a lipsit de elocuența facilă a adiectivelor și de admirația hiperbolică și oftenă. Am iubit și iubesc frumosul, dar m'am silit în totdeauna să evit entuziasmul grăbit și laudele stângace. De aceea vă rog să credeți că cele ce vor urma nu sunt pornite nici dintr'o beție admirativă fără temei, și nici din dorința de a fi agreabil cuiva. Am însă convingerea sinceră că **Domnul notar** este o piesă menită să rămână clasică în teatrul românesc.

Acțiunea ei se învârteste toată în jurul societății românești din Ardeal. Toate clasele sociale, d. Goga le-a înfățișat cu un relief de o rară vigoare. Am cunoscut astfel, brutalitatea jandarmilor unguri redată cu o sobrietate prețioasă și antipatica aparițiune a renegatului român. Imprejurul lor suferă, se vaetă și cântă poporul ardeleanesc, din mijlocul cărora se desprind mai multe tipuri pline de viață și caracterizate cu un talent superior.

Nu peste mult, veți avea prilejul să faceți cunoștința vorbărețului, dar blajinului Mitruț, a resemnatei Ana, a cunoscutului și perversului Hopârtean. Înfațișarea bătrânului Borza așa de grandios în epica sa simplitate, vă va emoționa profund. Viața acestui țaran care s'a smuls din mediul său ispitit de mirajul unui mediu burghez, este tragică și plină de învățăminte. D. Goga a studiat cu o psihologie ascuțită și cu un infailibil simț al realității conflictul, așa de numeros în zilele noastre, dintre om și mediul său cu cerințele unui mediu mai înalt, cătră care nu-l duce însă nici o fibră sufletească și în care, odată ajuns, se simte singur, nefericit și chinuit de remușcări.

Experiența aceasta așa de tristă, o face și bătrânul Borza. În dorința lui de a se ridica el sfărâmat, afară de propria sa existență, și pe aceea a duioasei și resemnatei lui fiice, Ana, soția dlui notar, precum și viața lui Todiras, desnădăjduitul fecior de sat care a iubit-o. Și toate aceste chipuri pline de viață apar, dispar și reapar pe fondul sombru al mării multimi care își are și ea drama ei, în care se topește drama parțială a personajilor izolate.

Dar ceea ce va impresiona mai mult în piesa dlui Goga este suflul epic, siguranța puternică și sobră cu care știe d-sa să conducă această mulțime. Afirm și mă simt curat în convingerea mea, că în puține piese celebre ale occidentului, gloata trăiește cu vigoarea și cu grandoarea pe care poetul ardelean le-a insuflat gloatei din drama sa. D. Goga a găsit situații, strigate și exclamațiuni cari denotă un dar de intuițiune puțin comun.

Veți vedea, și d-voastră, această mulțime cu rumoarea ei oceanică, revărsându-se încrunțată sub glasul tragic al clopotului din sat, în fatala noapte a răscoalii. Ea urlă, ea geme, ea sângerează. Puștile jandarmilor unguri îi rărese rândurile. Și, scriind aceste rânduri, evoc în sufletul meu, cu o milă nesfârșită, o grămadă de cadavre livide, cu cămășile sfășiate și cu piepturile găurite, printre cari imaginea lui Todiras îmi apare ca simbolul mort al unei iubiri nenorocite.

Cămăși albe de țărani, chipurile galonate ale jandarmilor unguri, haina nemțească și pretențioasă a dlui notar, costumul național al Anei, pe care fata lui Borza îl reia în actul al treilea, toaleta ridicolă a Otiliei, acest tip al „madamei” din București — apoi mulțimea cu pitorescul ei, și satul cu casele lui, și văzduhul vind de sunete de clopot, și lumina lunei peste cadavre, toate aceste imagini se deslușesc, licăresc, se confundă în suflul meu într'o impresie vagă și grandioasă. Personajele dlui Goga au ceva din aspectul larg și multiplu al vieții universale. Ele sunt însă, și vor rămâne înainte de ori ce, români ardeleni. De aceea spunem că am început să cunosc acest popor, să-l cunosc aproape, în lumina vie de soare, în amănuntele vieții lui fizice și sufletești.

De acum, când voi vizita când-va Ardealul, când voi trăi în mijlocul poporului lui blând și duios, voi avea, impresia că odată, nu știu când, am mai trăit printre ei, așa cum mi se întâmplă în aceste momente cu poporul normand. Voi căuta și voi recunoaște în mulțimea peștrită din jurul meu pe Mitruț, pe Ana, pe Todiras, pe bunul dar solemnul popa Nicooară și pe desrădăcinatul Borza.

Aș dori însă ca până atunci să dispară tot ce ar putea semăna cu candidatul renegat Blezu, ca fratricidul

notar și cu mizerabilul Hopârtean. Dorește de asemenea ca pilda lui Borza să evite țăranilor ardeleni, tragedia lui odisee.

Scriu aceste rânduri pe țărmul mării Nordice, pe fondul căreia se proiectează siluete masive de normanzi. Ei îmi aduc aminte de Maupassant și de Flaubert. Și îmi spun că datoria unui scriitor este de a descrie înainte de orice viața neamului din care se trage. În acest fel talentul lui va scânteia mai tare în lumea clipelor trăite de dânsul. Marii normanzi de mai sus așa au făcut. Să le fim recunoscători. Octavian Goga a avut aceeași pricepere a datorințelor literare. De aceea, personajii lui vor trăi în memoria poporului românesc cu intensitatea cu care trăiesc normanzii lui Flaubert și Maupassant în sufletul francezilor de azi.

Dieppe, 18 Iunie.

Cronica feminină

Care să ne fie ținta în educația fetițelor noastre?

Conferență de d-na Maria Dr. Botiș nasc. Cioban.

(Notă: Conferența aceasta avea să se citească în sedința a doua a congresului reuniunilor române (Brașov, 4/17 Iunie 1913), dar nu s'a citit din cauza scurtimei timpului).

Onorat Congres!

Viața lumii întregi decurge după un sistem. Fiecare acțiune din natură se nizuiește spre rezolvirea unei ținte; fiecare atom e supus acelei legi și aceluiași sistem în puterea căruia devine un factor în evoluțiunea lumii.

Dar pe când acțiunile din natura materială realizează înconștient un scop determinat, pe atunci omul, ființa rațională își infaptuiește toate nizuințele și întreprinderile sale, după un plan și sistem conștient și corăspunzător țintei finale a omului, care e fericirea.

Fiecare simte în sine dorul de a se perfecționa, a-și însuși tot mai multe cunoștințe și fieceare, în al cărui suflet e acest dor, e conștiu, că pentru ce se nizuiește?

Medicul în ramul științelor medicale, avocatul în cele juridice, profesorul în cele pedagogice.

Ținta fiecăruia este a se perfecționa, a fi desăvârșit în munca sa deosebită, ce e drept, dar, care realizează același scop principal al vieții omenești.

Care este acum ținta principală la educațiunea fetițelor noastre?

Cum, și în care direcție să ne creștem fetițele noastre?

Iată o întrebare, care trebuie să ne preocupe serios, cu atâta mai mult, ca nu cumva în zelul nostru, de a da fetițelor noastre educațiune din ce, în ce mai aleasă; lăsându-le să învețe din ce în ce mai multe limbi străine, pe neobservate să le instrăinăm de limba și obiceiurile noastre.

Să nu fim rău înțeleasă, eu sunt contrară la nizuința însușirii și perfecționării în limbi străine, dar numai atunci, când aceasta nizuință nu instrăinează sufletele de limba mamei lor. Viața culturală a poporului nostru azi mai mult, ca ori când, e avizată la sprijinul familiei și a femeiei române, deci azi mai mult, ca ori când, are lipsă de mame, cari gândesc și simțesc românește.

În primul rând, femeia română, mama e chemată a veghea, ca o sentinelă la altarul nostru național, ca să apere limba noastră strămoșească, căci numai la acest altar e sentul cel mai sigur. Numai lângă leagăn, unde mama pune temelie limbii românești, numai acolo nu poate străbate nici o silă, nu poate răzbi nici o urgie și nici o lege de pe fața pământului, nu poate împedea și nimici aceea ce sâdește mama în inima copilașilor ei.

Mulți vorbesc cu ironie de timpul bunicelor fără multă carte, a căror bibliotecă constă aproape numai din biblie și acatist. Dându-ne însă, bine seama de rolul însemnat, ce au avut bunicele noastre la susținerea religiei, portului, limbii și datinelor noastre strămoșești veacuri de-a rândul, va trebui să ne închinăm memoriei lor și să ne întrebăm: oare nu ar fi bine tocmai pe bunicele noastre să le luăm de model?, iubindu-ne neamul, legea, ca și ele, fiind casnice, modeste virtuozose întocmai ca ele și având în pieptul nostru însufletirea curată, entuziasmul pentru tot ce este al nostru.

Accentuez din nou, să nu fim rău pricepută! Nu sunt dușmană la înmulțirea cunoștințelor fetițelor noastre, dar ținta supremă, la care voim să ajungem,

prin cultivarea lor, trebuie să fie națională și casnică. Educațiunea națională și casnică trebuie să dăm fetițelor, noastre. Este netăgăduit și de nespuse de mare importanță pentru neamul nostru, ca să deprindem din bună vreme fetițele noastre să fie casnice și cruțătoare; a-le deprinde de micuțe să cunoască și recunoască până unde pot și este permis a se întinde. Să știe face deosebire și judeca singură și independentă, că soția unui funcționar cu plată modestă, care neavând capital, trăiește numai din salariul modest al bărbatului, nu poate ținea pas cu soția unui mare proprietar, care dispune de venit anuale de zeci și sute de mii.

Educațiunea, ca și fericirea și adevărul sunt un ce foarte relativ. Fiecare individ își formează regulile educațiunii, mult puțin, acomodate felului său de gândire, crezând fiecare și susținând sus și tare, că numai așa e bine cum porcede, deci, de aici multele rătăcirii.

Cutare mamă la educațiunea fetițelor sale, are în vedere, că aceea să se perfecționeze în muzică, altă mamă e însufletită pentru sport, a treia pentru limbile străine și fel de fel de arte, iar cea mai frumoasă artă, arta de a ști și simți românește și arta de a-și conduce casa, rămân neobservate sub pretextul, că pentru acestea mai are vreme. Nu zic, că intenționat s'ar porcede astfel ba sunt convinsă chiar, că fieceare femeie română își iubește neamul. Dar în răvna prea mare după ajungerea scopului ce-l urmărește în educațiune, și mânată de curentul de a-și limita și întrece lasă nebagată în seamă ținta principală, care trebuie să fie luată în considerare în primul rând și care este: educațiunea națională și casnică, aceste rămân aproape neatînse.

Am auzit de multe ori zicându-se: „Să știe fetița mea cât de bine limbele străine, pe cea românească o învață ea!” Foarte puțin, cari vorbesc astfel, vor fi știind să-și dea seama, cât de unilateral judecă și în ce direcție contrară cerințelor noastre își pregătesc fetițele pentru viață. Să știe fetițele, dacă e frumos să știe mai multe limbi, dar numai după ce vor cunoaște bine limba și literatura noastră, din cari apoi să se formeze sufletul lor românesc.

Să meditam puțin asupra chestiunii acesteia și să ne întrebăm, cum stăm noi azi în privința aceasta cu educațiunea fetițelor noastre? În care direcțiune și spre care țintă ne nizuim? Și cu durere vom constata, că multe, foarte multe, dintre fetițele noastre vorbesc frumos francezește, nemțește, ungurește și cam rău românește pentru că nu sunt crescute în spirit național românesc, iar cu aceasta trebuie început încă lângă leagăn. Acestor ființe dacă le vorbești de literatura noastră, de operele scriitorilor noștri și de puținele reviste literare ce avem, vom veni la aceea tristă convingere, că cetese puțin românește, dar cu atâta mai mult se însufletește pentru limbi și literaturi străine. Iar față de ce e al nostru sunt nepăsătoare. Tot așa și când vrei să întreprinzi ceva cu scop românesc, întâmpini aproape todeauna această nepăsare sfâșietoare de suflet. Spun lucrul pe față chiar și acest congres a fost întâmpinat din multe părți, tot cu aceea neîncredere și nepăsare obișnuită, și zimbete de ironie, fiind foarte mulți de părerea că toate mișcările și nizuințele noastre sunt fără nici un rost, că și așa nu vom ajunge la nici un rezultat plauzibil.

Dar pentru Dumnezeu e mai bine să stăm în loc? Nu e oare aceasta un fapt cunoscut, că corpul care nu se mișcă, n'are condițiune de viață, căci viața constă în mișcare și luptă. În astfel de cazuri și în fața neîncrederei, noi aproape la ori care ocaziune când voim să întreprindem ceva până se ajungem la ceva rezultat, ne pierdem vremea cu discuții, ca să convingem, să arătăm pe larg necesitatea întreprinderii căci mulți caută să scape de rolul și datorința ce i le prescrie programul vieții noastre românești.

În credința că nu sunt chemați a lua parte la mișcarea națională mulți se retrag indiferenți fără ea să-și dea seama, că fieceare Română formează o zală, o zală din lanțul de oțel cu care trebuie să tragem cordon năvălirii ce ne amenință. Doamnele, cu țărancele mână în mână, să facă frontul primejdiei ce ne amenință limba.

Chiar pentru aceea era timpul suprem a se lua o hotărâre salutară.

Doamnelor, numai voință trebuie și vom putea! Cu voința tare, inimă caldă și judecată calmă să ne apucăm de muncă, arătând pretutindeni și în tot colțul de țară care este mijlocul cel mai sigur care ne ajută la un rezultat desăvârșit, care este punctul de mănecare și ținta principală ce trebuie să avem în vedere?

Nimic nu e la început desăvârșit. Desăvârșirea se câștigă prin muncă, zel și abnegațiune. O marmură rece, un material brut e sufletul fiecărui individ și la acest material trebuie să ostenească mult măestrul, până va scoate din el un cap de operă.

Un filozof zice: „Fiecare om aduce cu sine materialul pentru ca să edifice în sufletul său ceva. Acolo este cărămidă, nisip, pietri de granit și de marmoră și este var și tot, tot, ce trebuie pentru edificare, dar trebuie să vie maestrul, care să facă planul, să muncească și să înceapă zidirea. Fiecare, din materialul său poate zidi un templu sau un canal. Un templu, în care să preamărești sublimul, sau un canal, pe unde curge tot ce e desgustător și urcios. Poți să zidești un edificiu scaldat în raze de lumină, sau o peșteră scundă, unde nu ajunge soarele nici odată! Aceasta stă în puterea și voința maestrului.

Sculptorul învie marmora. Pictorul pânza. Din o bucată de piatră maestrul scoate prin muncă minuni, dar trebuie căutat maestrul care se muncească conștiu, ținând în vedere scopul și ținta finală a vieții omenești”.

Neamul nostru are lipsă de mame mame! Mame, care să zidească templul pentru artele noastre și fortărețe tari, în cari să trăiască pe vecie limba, legea și datinele noastre strămoșești.

Nu e permis să privim indiferenți, cum străinismul se incuibă din ce în ce în șirurile familiilor românești, ci cu puteri unite să luptăm pentru înlăturarea acestui rău și să chibzuim bine, ca toate pe același drum să apucăm și de aceleași mijloace să ne folosim, hotărând ținta și cărarea definitivă, spre care trebuie să apucăm. Să formăm planul, după care trebuie să zidim templul de mărire neamului nostru în sânul viitoarelor mame.

CRONICA SOCIALA

„Astra” la Arpașul superior. Dd. Dr. Teodor Popescu președinte și Matei I. Jiga secretar convoacă adunarea generală a desp. Făgăraș al „Asociațiunii” la Arpașul superior, Duminică în 13 Iulie c.

Pe lângă prezentarea rapoartelor și alegerea membrilor în desp., în adunare se vor ceta mai multe disertațiuni și se vor împărți 3 premii pentru cele mai frumoase grădini de legumi.

Tinerimea română din Clor și jur invită la concertul Marcus-Crișan-Băilă ce se va aranja la 6 Iulie în Somcuta-mare (hotel Central) urmat de joc. Venitul concertului se va adauge la fondul teatral. E rugat să ia parte cât mai numărös public, neașteptând invitări speciale din partea comitetului aranjator.

ECONOMIE.

Bursa de cereale din Budapesta.

(După 50 kgr.)

	21 Iunie.
Grâu pe Octomvrie	cor. 11.33
Grâu pe Aprilie 1914	cor. 11.83
Secară pe Oct.	cor. 8.96
Porumb pe Iulie	cor. 7.92
Porumb pe August	cor. 8.04
Porumb pe Maiu 1914	cor. 7.52
Ovăș pe Oct.	cor. 8.75

La cursul de vopsit lână în colori vegetale, care se ține dela 1 Iulie până la 1 August la școala de menaj și industrie națională din Sibiu — d. V. de Stroescu, dă 20 burse pentru femei și 8 burse pentru bărbați (învățători).

Se preferă învățătoare, preotese sau țăran-ce inteligente, care se ocupă cu țesutul și care își iau angajamentul de a instrui pe viitor în această artă pe țărancele din comuna lor.

Bursa constă: — pentru învățători în dispensa de didactru — care ar fi de 35 cor. — iar pentru învățătoare sau celelalte concurențe

lipsite de mijloace, în întreținerea gratuită în internatul școlii, și în dispensa didactului.

Persoanele interesate vor adresa o cerere împreună cu un certificat de paupertate la **Directoratul școlii de menaj și industrie Sibiu, Berggasse Nr. 9** până la data de 26 Iunie a. c.

Cei admiși vor aduce cu sine 2—3 kgr. de lână spălată, pentru a o colora aici.

INTRUNIRE AGRICOLĂ.

Invitare.

În frățească înțelegere cu fruntașii din Ludușul-mare, vom ține în această comună Duminică, la 29 Iunie n. c. o întrunire agricolă, la care se va trata despre cultura viilor, a pomării și a stupăritului, cum și despre însemnătatea însoțirilor sătești de tot soiul.

Inceputul la ora 11 din zi.

Invităm la această lucrare de interes obștesc pe toți membrii și binevoitorii Reuniunii noastre.

Sibiu, 17 Iunie n. 1913.

Comitetul central al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiu.

Pant. Lucața,
prezident.

Vic. Tordășianu,
secretar.

Bibliografie.

A apărut:

Alexiu Hamat: „Noua lege militară”, extras din lege și tălcuirea ei, în editura „Librării Naționale” S. Bornemisa din Orăștie. Cartea aceasta, datorită dlui sublocotenent ces. și reg. Alexiu Hamat, ar fi de dorit să-și găsească un număr public cetitor; se poate comanda direct dela „Librăria Națională” din Orăștie.

POȘTA REDACȚIEI.

Horea. Ai uitat să ne trimiți și fila a treia. A trebuit să legăm noi contextul. Credem că e bine și așa. Salutări și mulțumiri.

Dlul I. C. în C. Ziarul publică numai rezultatele sumare dela examenele de maturitate.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI.

Dumitru Manescu, Franțdorf. Am primit 4.80 cor. ca abonament până la 15 Ianuarie 1913.

Nonic Rusu. Am primit 7 cor. ca abonament până la 31 August a. c.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

De vânzare o vie la deal.

În podgorie pe dealul comunei Cuvin bine îngrijită, cu colnă, și toată ce e de lipsă se vând cu preț favorabil. — Doritorii să se adreseze la

O 1205

Ilie Oltean
Arad Demeter uteza 104.

Ochiuri de găină, bățaturi, întărituri, nițeluri, dispar în timp de 48 ore dacă folosești „CANNABIN”.

1 sticlă 1.40 cor.
3 sticle, porto plătit 3.—

Se capătă la farmacia:

Dr. FLESCHE E., Győr, XIII.

la 997

Câteva cuvinte asupra boalelor secrete!

E trist, — dar în realitate adevărat că în vremea de azi e bătătoare la ochi mulțimea acelor oameni, a căror sânge și sucuri trupesti sunt atrofiate și cari în urma ușurinței din tinerețe și prin deprinderi rele și-au sdruncinat sistemul nervos și puterea spirituală. **E timpul suprem ca acestei stări îngrozitoare să se pună capăt.** Trebuie să fie cineva care să dea tinerimei deslușiri binevoitoare, sincere și amănunțite în tot ce privește viața sexuală — trebuie să fie cineva căruia oamenii să-și încredințeze fără teamă, fără sfială și cu încredere necazurile lor secrete. Dar nu e în deajuns însă a destăinui aceste necazuri ori și cui, ci trebuie să ne adresăm unui astfel de medic specialist, conștiințos care știe să dea asupra vieții sfaturi bune sexuale și știe a ajuta și morburilor ce deja eventual există, atunci apoi va înceta existența boalelor secrete.

De o chemare atât de măreață și pentru acest scop e institutul renumit în toată țara al **D-rului PALOCZ, medic de spital, specialist (Budapesta IV, Muzeum Körut 13, unde pe lângă discreția cea mai strictă, primește ori cine (atât bărbații cât și femeile) deslușiri asupra vieții sexuale, unde sângele și sucurile trupesti ale bolnavului se curăță, nervii i-se întăresc, tot organismul i-se eliberează de materiile de boală, chinurile sufletești i-se liniștesc.**

Fără conturbarea ocupațiilor zilnice dr. **PALOCZ** vindecă deja de ani de zile repede și radical cu **metoda sa proprie de vindecare**, chiar și cazurile cele mai negleșite, ranele sifilice boalele de țevă, bășică, nervi și șira spinării, începuturile de confuzie a minții, urmările onaniei și ale sifilisului, erecțiunile de spaimă, slăbirea puterii bărbătești (mpotența), vătămurile, boalele de sânge, de piele și toate boalele organelor sexuale femeiești. **Pentru femei o sală de așteptare separată și esire separată.** În ceace privește cura, depărtarea nu este piedecă, căci dacă cineva, din orice cauză, n'ar putea veni în persoană, atunci i-se va da răspuns amănunțit foarte discret prin scrisoare (în epistolă e de ajuns a se înlătura numai marea de răspuns). **Limba română se vorbește perfect.** După încheierea curei, epistolele se ard, ori la dorință se retrimite fiecăruia. Institutul se îngrijește și de medicamente speciale. Vizitele se primesc începând dela 10 ore a. m. și până la 5 ore p. m. (Duminică până la 12 ore a. m.)

Tratament și cu Salvarsanul Ehrlich 606.

Adresa: **Dr. PALOCZ**, medic de spital, specialist în Budapesta, dela 1 Noembrie IV, Muzeum-körut 15.

DTa și eu știm,

că peronospora, oidium, vermuleții, arsura roșie în grădinile cu vii, scarificația, scărulă americană, căderea frunzelor, încrețirea frunzelor, mușcăgăul în grădinele de pomi și alte boale de plante, pricinuesc pagube enorme, adeseori nimicesc tot fructul.

Proprietarii cuminți de vii

să nu se lase însă seduși și să întrebuințeze în contra acestor boale remedii, **probate și aflate totdeauna de cele mai excelente.** Remediul „**Cucasa**” a fost întrebuințat și totdeauna s'a aflat de cel mai bun remediu în distince școale de vierit, în școalele de învățământ și de experimentare din Austro-Ungaria, Germania, Franța, Svițera etc. și de proprietarii precauți de vii și grădini de pomi în 1908, 1909, 1911 și 1912. Mii de recunoștințe strălucite. Deaceia **să stropim cu „Cucasa”**

în pachete pentru 10, 50 și 100 litre.

Foarte comod în întrebuințare o soluție clară ieftină, de o culoare vânt închis. Stropitoarele nu se astupă prin întrebuințarea ei. Soluție foarte durabilă. Se prinde ușor de frunze. Stropirea e simplă. Se împarte egal. Are un efect excelent. Patentat în 14 state, prospecte și informații gratuit dela **dr. L. C. Marquart**, fabrica de chemicalii în Viena X, Beuel am Rhein, Bordeaux. Premiat la 21 de expoziții. Medaile de aur și argint.

„Nicotin-Cucasa” contra viermuleților;

„Cucasa-prav de sulfură” contra Oidiumului veritabilă malură;

„Sotarbor” contra păduchilor roșii;

„Kupfersalzleckenstein” (piatră de sare de cupru) pentru căprioare, cerbi, oi și vite în general.

Să ne adresăm reprezentantului general **Anton Ullman**, fabrică de pile și birou de comisiuni pentru vinuri, **Fehértemplom—Biserica-albă**) Bäckergasse 16. Fondată 1852.

Cereți gratuit și franco prospecte și liste de prețuri referitor la „**Cucasa**” (U 1107.)

x **Prăvălie de modă „CHIC” pentru bărbați.** Arad, bulev. Andrassy Nr. 15. Mare asortiment de cele mai elegante albituri, cravate, pălării și tot felul de articoli în această branșă, cu prețuri foarte ieftine. (Nr. 1058 — 20)

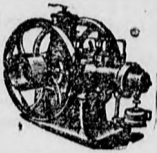
x **Cea mai ieftină sursă de cumpărat sticlării, porțelanerie, lampe și obiecte artistice de lux.** Cadre pentru tablouri se execută cu prețuri foarte moderate și prompt. **FISCHER MOR, ARAD**, bulev. Andrassy nr. 25. Telefon prin oraș și comitat 568. (Fi 1135)

DIAMANT FERENCZ

electrician, magazin de candelabre Arad, str. Deák-Ferencz nr. 7. (Di 336—41).

Motoare cu oleu brut și locomobile sis'em WOHANKA.

Cheltuieli de lucrare după mărime 1½-2 fil.

la oră. Nu explodează și nu se aprinde. Fără orice control sau permisiune din partea finanțelor. E 1074

WOHANKA és T-SA

BUDAPEST, V., Váci-körut nr. 76.

BUDAPEST

P. SIMONS

Hotel „ZUR STADT PARIS,”

Nou renovat!

Nou renovat!

E 1127

Hotel de renume. 100 chilii cu aranjament confortabil dela cor. 3. — în sus. Lumină electrică și serviciu (curățirea hainelor). Spre întrebuințare stă la dispoziție telefonul urban 27—56 inclusive baie în hotel. Cafenea elegantă. Restaurant excelent în Parterre. Berărie în „BACHUSKELLER”. Prețuri solide. Halta tranvaielelor orașanești cari aduc la toate gările și stațiunile vapoarelor.

CSJCSAG GÉZA

lăcătușer pentru zidiri și lucruri de artă

Arad, str. zf. Pál 1.

Execută orice fel de lucrări în această

branșă cu prețuri moderate. Prospecte gratis.

1087—5

I CUTIE (Pl 301-100)
cu 200 hârtii de scrisori, de pânză, și
plicuri cu căptușeală de hârtie satinată
3 COROAONE
De vânzare la librăria și papetăria
PICHLER SANDOR
ARAD, piața Szabadság nr. 1.

Bo 994-20

FATĂ

juvenilă, tranda-
firie și curată vei
avea, dacă vei în-
trebuința renumita

alifie pentru față
și săpunul lui

GOLDSTERN DE VUKOVÁR.

Se pregătește în farmacia lui
KIRCHBAUM, Ó-Vukovár nr. 23.
Prețul 1—1 coroană.

ORIGINAL BENZ

garnituri originale de îmblătit.

Locomobile cu benzină
stabile și culcate.

GARANȚIE DE PLINĂ.

Prețurent gratis.

Condițiuni favorabile de plătire.

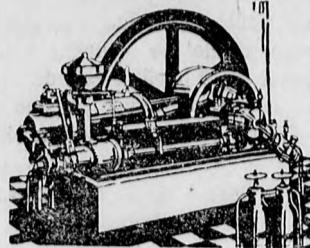
Adresa:

Benz Ungarische Automobil-und Motorenfabrik A. G.

BUDAPESTA, Centrala: V., Dorottya-utca nr. 9.
(T 996) **Fabrika: VII., Ilka-utca nr. 31.**

Telefon nr. 168-79 și 29-24. Te 996

CELE MAI BUNE MOTOARE!

Ke. 1201

Garanție pe mai mulți ani!

Condițiuni favorabile de plătire!

Motoare Diesel originale Korting

Motoare absorbitoare de gaz și de benzină. Garni-
turi de îmblătit cu benzină și ulei brut, cu vehicule
Noutate senzațională! Noutate senzațională!

MOTOARE CU OLEIU BRUT

fără stropire cu apă, — cap de aprins și fără compresor

Gellért Ignác és Társa

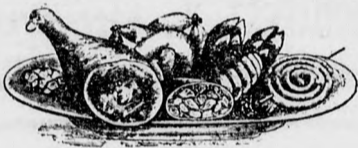
birou tehnic.

BUDAPEST, V., strada Koháry nr. 4.

In interesul d-voastră cereți prospect!

Réthy János

fabrică de cârnați și de cârnuri cu putere
:: electrică ::

DEVA, PIATA PRINCIPALĂ.

Re 1142

Oferă bogatul său magazin de cârnuri a-
fumate: în fiecare sezon se capătă carne
proaspătă de vită, vițel, porc și miel, cu
cele mai ieftine prețuri de zi. Apoi, sunce
murate excelent, limbi de vită, vițel și de
porc, pecie (kaiserfleisch), coaste afumate,
toffelul de mezeluri reci, pregătite în mod
foarte gustos, în fabrica proprie.

Prețurent, cu provocare la acest ziar, se
:: trimite franco. ::

Rigósfürdő**(Bogdărigós)**

**loc de cură în comit. Timiș, pe linia fe-
rată Timișoara-Lipova, la o depărtare de
7 klm. dela gara Charlottenburg (Sa-
roltavár). — E bine a comanda înainte
trăsura la gară. — Poziția băii e foarte
frumoasă și e absolut liberă de praf.**

Băi excelente contra reumei, podagrei etc.

Camere frumoase și ieftine. Provițiune bună și ieftină.

In anul curent hotelul băii
s'a amplificat cu 16 camere.

Conducerea restaurantului este încredințată
expertului fost ospătar în Csáki Ioan Popovici.

Sezonul durează din Maiu—Septemvrie.

Direcțiunea băii în Rigósfürdő. Telefon 2.

și

NÄGELE ANTAL, farmacist,

Timișoara-Fabrică (Temesvár-Gyárvaros). Telefon 322.

E 1088

Prima fabrică de trăsuri, cu instalațiuni
de mașini este a lui**Kovács István****TEMESVAR-JÓZSEFVAROS****str. Fröbel nr. 58 (casa proprie),****fabricant de trăsuri și au-
tocaroserie**furnisorul postelor reg. ung. și mehaniz-
melor militare.

Mare deposit permanent de totfelul de
trăsuri și calese noi și folosite.

Atelier de reparatură. Ateliere de făurie,
rotarie și de lustruit.

(Ko 536-30)

Schmidt János,

fabricant de salamă și mazeluri

Făgăraș (Fogaras), Transilvania.

Recomandă cele mai bune pregătiri de măcelărie. (Si 1046)

Salamă de iarnă, calit. I. Klgr. 3-20; Salamă de vară, calit. I. (cârnaț uscat-
Klgr. 1-50; Safaladă de Braunschweig, calit. I. Kl. —; Cârnaț de limbă
de Gotha, cal. I., fină Kl. 1-60; Caș fert de porc de Paris c. I., fină —;)
Cârnaț de șuncă, la, fină Kl. 1-60; Cârnaț afumat la, fini 1-76; Cârnaț proas-
pet, la fini Kl. 1-68; Cârnaț de Debrețin, la Kl. 1-76; Caș de ficat, la Kl. 1-60
Cârnaț presat, la Kl. 1-60; Cârnaț de Paris la Kl. 1-60; Cârnaț de Polonia, la, fin
Kl. 1-60; Cârnaț de Cracovia, la Kl. 1-60; Cârnaț de Augsburg, la buc. —-08; Sa
făladă, la b. —-08; Cârnaț afician sau negru la, b. —-07; Cernăței de Frankfurt,
la, fină per —-12; Cernăței de Viena, per —-07; Grăsimă (untură în burduf, Klgr.
1-80; Unsoare oreșenească, la, în vase K. 1-80; Slănină albă de pe spate în table
K. 1-50; Slănină albă de pe spate părjolită întreagă K. 1-50; Slănină dela laturii de
iarnă Kl. 1-50; Slănină afumată ardeiată în table Kl. 1-50; Slănină afumată ardeiată în
bucățele (fășii), Kl. 1-50; Slănină de Cluj, Kl. 1-60; Kaiserfleisch sau slănină dela la-
turi, Kl. 1-60; Șuncă, la, Kl. 1-80; Șuncă, la, fără oase, rolată Kl. 2-; Șuncă, la
rolată Kl. 2-; Slănină afumată de șoldan Kl. 1-60; Coastă afumată, de porc Kl.
1-60; Gardine afumate K. 1-60; Limbă de vită, buc. 2-; Limbă de porc b. 2-;
Carne de porc proaspătă, bine conservată, Klgr. 1-52; Carne depurcel Kl. —-;
Purcel afumat, Kl. —-; Caș săcuesc în burduf, Kl. —-; Salamă săcuiască —-.

OLIVIU PASCU

inginer diplomat

Orăștie--Szászváros

Strada Berilului numărul 8.

Îndreprende ori-ce lucrări tehnice și anume: măsurări de pământ, de păduri,
parcelări, corecții de hotar, brazde, cât și desemnări de mape și schițe.
Pregătește planuri și preliminare privitoare la-orice-fel de clădiri și alte
lucrări; edifica vile, case de locuit, clădiri economice, plaoane și poduri de
betonarmat, șosele, trenuri normale, trenuri economice și industriale, canale,
apaducte, jilipe, etc. — Intesații sunt rugați a se adresa cu încredere
firmei care cu plăcere le va sta la dispoziție! (Pa 1051-52)

Tot felul de
STAMPILÉ,

execuție promptă, ieftină și frumoasă, precum și alte articole atingătoare de această branșă se află numai la

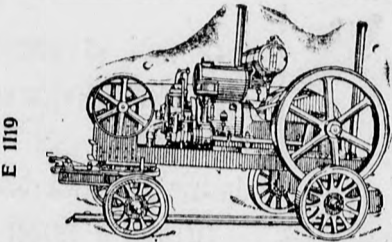

Prima fabrică sibiană de stampile

A. R. Feld

Sibiu,
Elisabethgasse nr. 17

LANGEN și WOLF, fabrică de motoare.
BUDAPESTA, VI., Váci-körút 59.

Liferează renumitele motoare „OTTO” originale, locomobile, motoare „DIESEL”, sistem Deutz, motoare, motoare absorbitoare de gaz, garniture de imblătit.
Condițiuni excelente. :: Cereți prospecte.

AFARĂ DE CARTEL!

SACI noi și puțin folosiți.

PONEVI, cergi pentru cai, funii, saci de împachetat, etc., împrumută și de vânzare la

NAGEL ADOLF

Budapesta, V., Arany János-u. nr. 10.

E 1120

Telefon 35-92.

Distins în 14 rânduri!

Am onoare a aduce la cunoștința onor. mei mușterii, că mi-au sosit elegantele

modeluri de pănuri de primăvară și de vară.

Cu stimă: **Gergely Sándor,**

salon de modă pentru dame. Ge 1111

BRAȘOV, Târgul Inului numărul 28.

In atențiunea specială a proprietarilor de vii!

Dacă stropesci cu **FORHIN**

Dacă prăfuiști cu praful de **Aramă pucioasă**

Dacă ucizi molii de vie cu **RAGOL**

I -reclamă mai puțin grijă.
II -reclamă mai puțin lucru.
III -plata de lucru e mai mică!

FORHIN -ul foarte mult ameliorată mistură de în urma numeroaselor scrisori de mulțumire și recunoștință pretutindena se întrebunțează cu cea mai mare satisfacție.

FORHIN -ul nu are sediment, n ape se solvește ușor și nimicește cu siguranță peronosporu; este un material gata, compus din piatră vântă, și este atât de lipicioasă, încât, fiind roșă oricât de mare se poate face stropirea; întrebunțarea acestuia înseamnă o colosală economisire de lucruri și bani, materialul fiind gata complet!

Pomicultorii

sa întrebunțeze în interesul lor propriu zămă de California, pentru apărarea împotriva insectelor de pomi elci contra insectelor, brău cursă pentru insecte pentru prinderea tuturor insectelor stricacioase, Laurină pentru apărarea împotriva insectelor pe timp de vară, Lauril Carbolneum pentru apărarea împotriva insectelor pe timp de iarnă, Lauril cevră de olteu pentru nobilitarea ufoilor, Ichneum pentru stropirea florilor plâpânde, Extract de Nicotia Quassia pentru stropirea pepinierelor de pomi, Topomor pentru stăpîrea soareșilor de câmp, Pampil pentru prinderea insectelor și a vespiilor. Cereți și vi se trimite gratis și franco descriere amănunțită și model de întrebunțare despre toate articolele.

FORHIN szőlőpermetezési anyaggyár
Budapest, VI., Váci-ut 93 V.

precum și dela reprezentantul Nagy Farkas Arad (Bo 836)

Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896.

Turnătoria de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alui

ANTONIU NOVOTNY, TIMIȘOARA-FABRIC.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nouă a clopotelor stricate, spre fabricarea de clopote întregi, armonioase pe garanție de mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a le întoarce în ușurință în orice parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu deosebire **CLOPOTELE GĂURITE**, de dăusul inventate și premiate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violna — cu răuri ca figura S și au un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrare mai voluminoasă decât cele de sistem vechiu, astfel că un clopot patentat de 327 kg. este egal în ton cu un clopot de 461 kilograme patentat după sistemul vechiu. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal. — Prețuri-curente ilustrate trimis gratuit.

INGINER

CAROL GRAEFF,

birou tehnic și întreprindere de instalațiuni
Bistrița, (Besztercze) str. Lemnelor 21.

Execută lucrări pentru iluminatul central cu electricitate, baterii de electricitate, curent slab, apaducte și canalizare, în orice mărime și execuțiune. — Liferează motoare, mașini industriale, transmisii, aparate medicale și pentru semnale, fiere de călcat cu electricitate, aparate pentru încălzit și fert. — Execută schițe, proiecte, prospecte și socoteli de rentabilitate.

Magazin permanent de totfelul de lampe electrice și material de instalațiuni. Proiecte, prospecte și socoteli de rentabilitate gratis fără obligațiune.

Plătiri în rate! Ga 1143 Condițiuni favorabile de plătire!

Plătiri în rate!

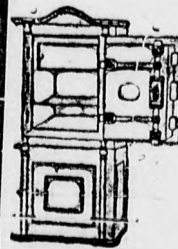
Pentru lucrările executate garanție pe mai mulți ani.

Întreprinderea aceasta nu e provizorie.

Cassă pentru bani și documente

sigure contra focului și hoților

Mo 1112

numai fabricate proprii de toate soiurile și în orice mărime, gata în tot felul de execuțiuni în depozit, netede și îndoite, fără legături lungi prin urmare nici un sprijin pentru pârgăhia hoților. Casse cu casete separate contra focului și Parquill în periferie casete pentru matricule mici și mari. Prețuri moderate. Pentru biserică, comune și societăți etc. după învoire și în rate.

GUSTAV MOESS, SIBIU,
Quergasse Nr. 3, Hechtgasse Nr. 4.
Casse panțerate numai la comandă.

Fondat în a. 1845. Telefon 102—01.

DREHER IGNACZ és FIA

fabrică de mărfuri fine de oțel
BUDAPESTA, IV., Kossuth Lajos-u. 14.

Oferă totfelul de cuțite de buzunar, foarfece, briciuri, achizite pentru ras și manikur, tacâmuri pentru poame și pentru miază, instrumente pentru grădină și articlii de economie. Cereți catalog. (E 599—50)

Ke 830

Recomandate de către cei mai renumiți medici
Bandaje,

picioare artificiale, corsete, legătoare pentru pantece irigatoare, stropitoare, suspensorii, îndreptătoare, ciorapi de gumă, vafă (bumbac) legătoare și articlii pentru bolnavi precum și cele mai excelente prezervative franceze pentru femei și bărbați, se vând cu prețuri ieftine la

KEPES ELEK, bandagist.

Tot acolo se poate căpăta vestitul prezervativ „nostrobus ultra” și „606”. Sală separată, serviciu de probe pentru dame și bărbați. Pentru oficanți și maeștri reduceri de preț

NAGYVÁRAD ≡ ≡ ≡ SASPASAGE.

CORSETT CHIC

Mme B. GOLDSTEIN

Brașov, str. Kloster 33.

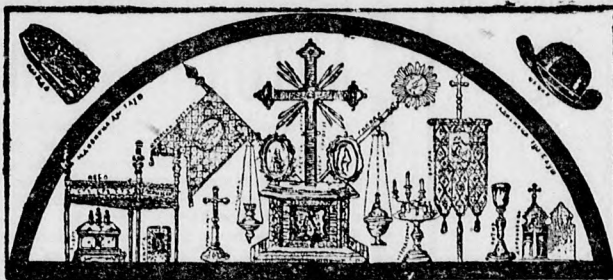
„Prima fabrică de corsete din Brașov”

Execută și expediază orice articlii în bransa aceasta. —

Rog să cereți prețurent — ilustrat. —

Go [289—60]

PENTRU ARANJAMENTE ȘI LUCRURI BISERICESTI,

dacă voiți să cumpărați, cereți prețurent dela fabrica de industrie artistică bisericască a firmei

Vranits és TAUSCH Wa 1013 Ujvidék.

Prăvălie pentru instalațiuni de electricitate și gaz

ARAD, piața Boros Béni N-rul 9.

Mare magazin de articlii de electricitate și gaz și condelabre.

Roagă binevoitorul sprîjin al onoratului public,

Cu deosebită stîmă:

Návrádi Ede.

Na 1151

E rușinos și scandalos

să umbli cu ghetele murdare când ghetele curățite cu noua inventată cremă Ferbol în decurs de 5 minute devin ca și noi. De vânzare în orice culoare. Prețul unui tub 60 fl. Primim ghetes spre vopsire, 1 pereche 60 fl. În decurs de 3 ore sunt gata. Sa 921

Tocuri de gumă: „Pabua”, „Para”, „The Star”, precum și șireturi pentru ghetes și creme cu prețuri foarte ieftine. Prețuri fixe. ::

Fiți atenți la firmă!

Sándor Dezső magazin de ghetes

ARAD, strada Deák Ferencz numărul 8.

BIROU de INFORMAȚII ȘI AGENTURĂ ROMÂNEASCĂ.

Dau orice informații în orice cauză ce se ține de Budapesta. Exoperez rezolvarea grabnică a diferitelor rugări făcute către oricare ministru, Curie ori alt oficiu. În cauze de licențe, de căsătorie și alte drepturi, exoperez rezolvarea în cel mai scurt timp posibil.

Prin mine se pot comanda pe credit în rate de 5—6 ani cu prețuri ieftine oricare sistem de motoare de benzină ori oleu brut ori gaz. Totfelul de mașini de treierat, totfelul de mări cu pietrii fine și cu motoare trainice. Totfelul de mașini pentru cărămizi de cement și năsip, automobile, pompe, ferestrele precum și alte recvizite economice. Toate acestea vor fi garantate pe mai multă vreme și vor fi cumpărate dela cele mai vestite fabrici, deci d-a mâna primă și nu dela agenturi jidovești. Zilnic primesc plângeri dela țărani români, cari cumpărând mașini dela agenți au fost înșelați, căci neștiind țărani români ungurește, au iscălit contracte a căror conținut nu l-au cunoscut. Planul meu este ca să-i scutesc pe ai noștri de șarlataniile jidovilor și să-i scap de procese. Il sfătuiesc deci pe fieștecare român doritor să-și cumpere ceva, să-mi scrie, iară de agenți jidovi să se teamă ca de foc și să-i scoată afară din casele sale.

Exoperez dela băncile mari din Budapesta împrumuturi pe amortizare de 20—50 ani cu procente mici și mijlocese vânzări și cumpărări de moșii și de păduri mari. Cumpăr grâu, cucuruz, ovăs, boi, oi, porci etc. totfelul de legume și poame etc. O 904

Caut agenți români pentru toate părțile locuite de români. Pentru serviciul meu îmi plătiți o taxă după învoială.

Cu stimă: **L. OLARIU,**

BUDAPEST, Margit-körút 11. 1/2. 2. (în Buda lângă podul Margit Hid).

CEL MAI MODERN INSTITUT
TIPOGRAFIC ROMÂNESC DIN
UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

”CONCORDIA”

TELEFON
NR. 750.

SOCIETATE PE ACȚIUNI.

TELEFON
NR. 750.

ARAD

STRADA ZRINYI, NUMĂRUL 1|a.

Fiind aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie ca: mașini de cules, mașini de tipar, mașini de tăiat și mașini de vărsat clișeie, precum și cu cele mai moderne litere, primește spre executare tot felul de opuri, reviste, foi, placate, registre, tipăriți pentru bănci și societăți, precum și tipăriți advocațiale, invitații de logodnă, cununie și pentru petreceri. Anunțuri funebre se execută cu cea mai mare urgență. Se execută tot felul de lucrări de aceasta branșă dela cele mai simple până la cele mai fine.

Executare
promptă.

Prețuri
moderate.

Dinte | Dinte | Dinte

Plombări din aur, amalgamie (aliaj) de platină, aur și arjint și din porțelan identic cu culoarea dintelui.

Coroane, poduri sau șiruri complete de dinți, fără pod, din aur, platină sau porțelan

Indepărtarea pietrei de dinți, înălbirea dinților, străformarea și repararea șirurilor defectuoase de dinți.

Tragerea dinților

Praxa mea timp de șaptesprezece ani în ramul dantisticii în care timp am lucrat ca asistent în **Berlin, Lipsca, Bruxelles și Londra** precum și în atelierelor celor mai renumiți specialiști de dinți din **America**, apoi considerând că atelierul meu este provăzut cu cele mai perfecte instrumente moderne, oferă garanție suficientă că voi putea satisface pe deplin chiar și gusturilor celor mai rafinate.

Iulius Iacobi

tehnic dentist diplomat.

ARAD, piața Szabadság n-rul 4.

Intrarea prin str. Eötvös nr. 17.

Alife „Mágnás” p. față:

singurul mijloc cosmetic nevătămător, contra sgrăbunțelor, despoierii pielii, petelor din față, crepării pielii, roșăței și contra tuturor boalelor de piele. După întrebuintarea unei singure tegle dispar sbărciturile feței. Prețul 1 tegle 1 cor. 50 fil. Pudră „Mágnás” (în 3 culori) 1 cutie 1 cor. 50 fil. Săpun „Mágnás” 1 cor. 20 fil.

Cosmetic „Mágnás” pentru mâni:

foarte folositor pentru catifelarea mânilor roșii, degerate, crepate, aspre și sbărcite. E de prisos a se mai întrebuinta glicerina și vaselină, deoarece efectul cosmeticului „Mágnás” e sigur și acest cosmetic poate fi întrebuintat și ziua. — Prețul 90 fil.

„Anti pertussin”:

mijloc excelent contra tusei și răgușelii, respirației grele, catarului, tusei măgărești la copii. — Prețul 1 cor. 80 fil.

Spirit „Prima”:

mijloc excelent contra reumei și podagrei, durerii de cap și de dinți. După 1—2 întrebuintări are efect sigur. — Prețul 1 sticle mari 1-50 fil.

Spirit „Cappilloform”:

singurul mijloc excelent contra căderii Părului. — Prețul 1 cor 50 fil.

„Deutoform” apă pentru gură:

cel mai bun mijloc contra mirosului rău de gură și pentru impedirea stricărei dinților. — Prețul 1 cor. 50 fil.

Balsam de Ardeal pentru stomac:

mijloc excelent contra durerilor de stomac, lipsei de apetit, incuierii scaunului, stomacului stricat și boalelor de stomac. — Prețul 1-50 fil.

Vopsitor pentru păr:

în culoarea neagră, întunecată și brunăată deschisă, mijloc excelent și durabil, nu murdărește albiturile de pat. — Prețul 5 cor.

Regenerator pentru păr:

redă părului cărunț culoarea originală. — Prețul 1 cor. 20 fil.

Contra ciumei de porci:

precum și în contra tuturor boalelor porcilor, cel mai excelent medicament, recomandat de către medici, este praful de Ardeal pentru porci. — Prețul unei cutii mari 1 cor., o cutie mică 50 fil. O singură întrebuintare a prafului de Ardeal pentru galițe încetează perirea galiților. — Prețul 1 cor.

Hypnonervin:

singurul mijloc sigur și probat contra nervosității și a insomniei. Prețul 3 cor. — Toate medicamentele mai sus amintite se află de vânzare și se pot comanda numai la farmacia lui

KELEMEN SÁNDOR ZILAH. Vă: Aslti de imit tii!

Prăvălie nouă!

Szántó Mór és Tsa

magazin de haine pentru bărbați, băieți și copii

ARAD, palatul teatrului.

Sa 1708

PRĂVĂLIE NOUĂ!

Prețuri fixe:

Mare asortiment de
Noutăți de primăvară,
Haine ocazionale,
Haine pentru turiști și pentru sport,
Pardesiuri moderne, pantaloni și
haine pentru copii,
precum și surtuțe impermeabile de gumă.

Prețuri fixe.

PRĂVĂLIE NOUĂ!

Rugăm a ne cerceta saloanele noastre, fără obligamentul de cumpărare.

Prăvălie nouă!

Cea mai mare prăvălie de sticlării, porțelan și lampe

GROSZ IGNÁCZ

Lugoj, (Lugos), piața Isabella, nr. 16.

Go 1015
Mare asortiment de porțelanerie și sticlărie. — Lampe, oglinzi și cadre precum și cadouri ocazionale și pentru nunți.

Execută lucrări de sticlă p. zidiri și încadrări.

Prețuri moderate, serviciu prompt.

Noutăți de ghete de toamnă.

Ghete de prima calitate, cu marca Salamander, pentru domni și doamne

Coroane 16-50 și 20-50.**Magazin special WEINBERGER JANOS**

No 847-156

magazin de ghete**ARAD****TIMIȘOARA**

bufov. Andrassy nr. 29

(Temesvár) Csatá-Belváros, Hunyad-u. nr. 10.

Apaducte

Încălzire centrală cu apă și aburi, ventilatoare, aranjamente pentru ferbătoare cu aburi și spălător cu aburi, pompe, closete

Knuth Károly

Inginer și fabricant, liferantul de curte al Al. Sale ces. și reg. arhiduc. Josif

Budapest, VII. Garay-u. 6-10 sz.

(E 691-20)

Să ne credeți că este în interesul D-tră dacă comandați coasa „Koronagyémánt”.

Cu coasa „Koronagyémánt”

bătută odată se poate cosi ziua întreagă deoarece e făcută din oțel-diamant, coase rele și mol nu se găesc între ele.

Pentru trănicia fiecărei bucăți garantăm.

75 80 85 90 95 100 110 cm. la comanda de 10

Prețul: 1 buc. 1-80 1-90 2-2.20 2-40 2-50 2-60 cor. buc. 1 se dă rabat.

Comandele se pot face prin rimiterea banilor înalate sau pe lângă rambursă la

Lengyel Testvérek, magazin de coase „Koronagyémánt”.

L. 528

Kaposvár, Fő-utca 22 R.**Capital social Cor. 1.200.000.**

Telefon nr. 188.

Post sparcassa ung. 29,349.

Banca generală de asigurare

societate pe acții în

Sibiu — Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii:

PARTENIU COSMA, DIR. EXECUTIV AL „ALBINEI” și PREZIDENTUL „SOLIDARITĂȚII”.

„Banca generală de asigurare” face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijloace: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grîndinei.

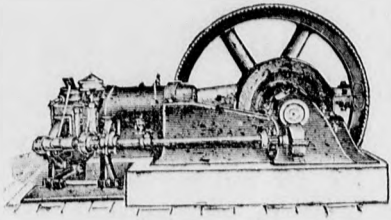
Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare” le face în condițiunile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbaiții de încredere ai societății. — Prospece, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca sovizitori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare” dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cel interesat să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare” DIRECTIUNEA: SIBIU—NAGYSZELEN (CASA „ALBINA”),
AGENTURA PRINCIPALĂ PENTRU COMITATUL ARAD, BÉ-
KÉS, CSANÁD, BIRÓZ, TINIȘ, TORONTÁL, CARAȘ-SEVERIN Arad str. Jozsefföherceg nr. 1 (lângă Banca „Victoria”).
(De 847-156)
Telefon nr. 850

SCHLICK-NICHOLSON

Fabrică și birouri: BUDAPESTA, VI, Váci-ut nr. 45-47.
Numerii telefoanelor: 74-16, 74-17, 98-58 și 114-65.

Fabrică de mașini, vagoane și năi, societate pe acții.

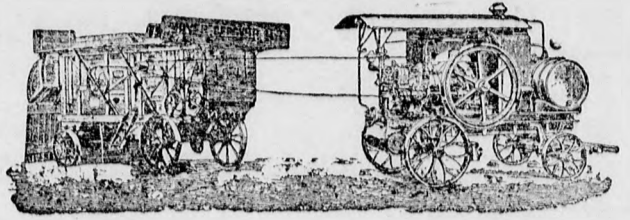
Motoare Diesel. Sistem: Nicholson-Lietzenmayer.

Motoare absorbtoare de gaz sistem »Luther-Münzl« turbine de gaz sistem »Melms-Pfenninger«, mașini cu aburi, mașini pentru năi, cazane pentru aburi cu țevi de foc și pentru apă, aparate pentru curățirea apei. Aranjamente complete pentru stabilimente frigorifere, — fabrici de gheață, — abatorii, stabilimente termochimice, — fabrici de zahăr, — fabrici de spirt, — cherestree, — fabrici de țiglă și pentru alte stabilimente industriale. Turbine și pompe circulare, cu apăsare mică și mare. Țevi din fier turnat, țevile și cu mânunchiu, pistoane, poduri de fier, și mecanisme pentru coperișe, ținătoare și stâlpi cu cuie, scripte și vârtejuri. Vagoane de tren pentru persoane și mărfuri, precum și pentru trenuri electrice. Tot felul de mașini și obiecte de fier vărsat pentru clădiri, turnătorie de metal și statui. Mașini agronomice: garnituri pentru mașini de îmblățit, mașini de sămănat, tăietoare »Ásványi« pentru tullei, ciururi pentru bucate, pluguri, mașini pentru nutrețuri, mașini cu motor pentru sămănat etc. Vapoară pentru transport de persoane și de mărfuri, șlepurii, pontoane, mașini de desnomolit, vârtejuri notătoare, elevatoare etc. E 1132

INȘTIINȚARE! Aducem la cunoștința domnilor proprietari economi, că **pentru sezonul trierului** suntem în pozițiunea să putem expedia imediat 3 garnituri de 4 HP. pentru îmblățit cu vaporii, 6 garnituri de 6 HP. și 6 garnituri de 8 HP., precum și mai multe garnituri de îmblățit cu benzină și motoare foarte ieftine și pe lângă plățiri favorabile în rate de fabrică. Avem în depozit mai multe garnituri uzate.

„ Schimbăm garnituri. „

Bu 1189

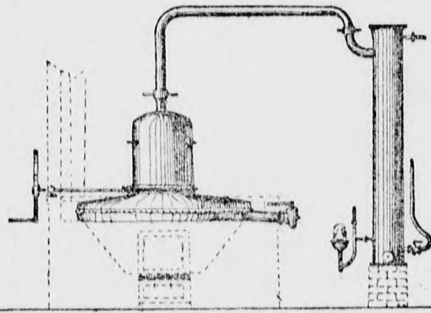

FRĂȚII BURZA prăvălie de mașini econ. și ferărie, reprezent. cerc. și fabr. de mașini Schlick și Nicholson.
A R A D, PIAȚA BOROS-BÉNI NUMĂRUL 1.

Urmașii lui **GÁLIK LAJOS**

ZVOLENSKI TESTV., arămar,

atelier și magazin: Budapest VII., Kertész-u. 8.

Fabrică și liferează, în cea mai excelentă execuție: Cazane de fier rachie, precum și garnituri complete fabrici chimice, fabrici de bere, alcool și rachie, mai departe vane de scaldat, — sobe pentru camere de baie, cazane și căldări cu vatră și în fine țevi de aramă roșie cu prețurile cele mai ieftine. Zo 983

Catalog trimet gratis.

Institut de asigurare ardelean

„TRANSSYLVANIA” SIBIU, str. Cisnădiei 1-5

Edificiile proprii.

Asigurări împotriva focului,

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile, etc. pe lângă premii recunoscute de cele mai favorabile condiții.

(Ta 239-52)

Asigurări asupra vieții

(pentru învățători și preoți români gr.-or. și gr.-cat. dela așezămintele confesionale cu avantajii deosebite), pe cazul morții și cu termen fix, cu plățire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de pensie și de participare la câștig, asigurări de zestre (copii), pentru serviciul militar, asigurări pe spese de înmormântare.

Asigurări de accidente corporale,

contra infracțiilor (furt prin spargere), și alte nenorociri întâmplătoare.

Asigurări contra grindinei (de piatră). Asigurări de pagubă la apaducte

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1912.		K.	5,456,645.67
Capitale asigurate pe viață achitate		„	5,458,689.43
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1912 (foo		„	133,667,241.—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	(viață	„	11,740,710.—
		„	1,603,400.—

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit orice informații în birourile direcțiunii, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura principală în Arad, Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate în acuziții, care au legături bune, se primesc în serviciul Institutului cu condiții favorabile.